

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti

Zagreb, 25. siječnja 2016.

FUNKCIONALNI STILOVI U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS-a

Studentica:

Katarina Tokić

Mentor:

doc. dr. sc. Marko Alerić

SAŽETAK

U radu je istražena funkcionalna raslojenost u osnovnoškolskim udžbenicima. Riječ je o dva nakladnika (Alfa i Školska knjiga) u čijim se udžbenicima od petoga do osmoga razreda istražila polifunkcionalnost hrvatskoga standardnoga jezika. Osnovna teza rada je da su funkcionalni stilovi nedovoljno zastupljeni u nastavi Hrvatskoga jezika. Nastava Hrvatskoga jezika treba uključivati poučavanje svih funkcionalnih stilova. Na početku rada bit će dan prikaz različitih teorija te prikaz različitih podjela nekoliko autora koji su se bavili funkcionalnim stilovima. U drugome dijelu rada, pozivajući se na Nastavni plan i program, prikazat će se koliko su funkcionalni stilovi zastupljeni u navedenome dokumentu i u kojim su razredima funkcionalni stilovi nastavna tema, odnosno nastavna jedinica. U sljedećemu dijelu rada bit će analizirani osnovnoškolski udžbenici hrvatskoga jezika. Brojčano će se prikazati koliko je funkcionalnih stilova zastupljeno u lingvometodičkim predlošcima i na koji se način u nastavi Hrvatskoga jezika poučavaju teme posvećene funkcionalnim stilovima. Cilj je rada, analizom osnovnoškolskih udžbenika, dokazati da su učenici nedovoljno upućeni u polifunkcionalnost hrvatskoga standardnoga jezika.

Ključne riječi: stil, stilistika, osnovnoškolski udžbenici, lingvometodički predložak, nastava Hrvatskoga jezika

Key words: style, stylistics, textbooks for primary school, source text, Croatian language course

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. POČECI FUNKCIONALNE STILISTIKE.....	7
3. ŠTO SU FUNKCIONALNI STILOVI?	9
4. FUNKCIONALNI STILOVI HRVATSKOGA JEZIKA.....	10
4.1. Znanstveni stil.....	12
4.1.1. Znanstveni tekstovi	13
4.2. Administrativno-poslovni stil.....	13
4.3. Novinarsko-publicistički stil.....	15
4.4. Književnoumjetnički (beletristički) stil.....	16
4.4.1. Je li književnoumjetnički stil jedan od funkcionalnih stilova?	17
4.5. Razgovorni stil.....	18
5. NASTAVA STILISTIKE U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI	20
6. NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA OSNOVNU ŠKOLU	22
6.1. Ukratko o Nastavnome planu i programu u srednjoj školi.....	23
7. ISTRAŽIVANJE FUNKCIONALNIH STILOVA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI.....	25
7.1. Ciljevi istraživanja.....	25
7.2. Metodologija istraživanja	25
7.2.1. Udžbenici	25
7.2.2. Tijek istraživanja.....	26
7.3. Rezultati.....	26
7.3.1. Zastupljenost funkcionalnih stilova u lingvometodičkim predlošcima	26
7.3.1.1. Zašto je polazni tekst učenicima bitan?.....	30
7.3.2. Učenje funkcionalnih stilova u osmome razredu osnovne škole	31
7.3.2.1. Znanstveni stil u udžbenicima.....	34

7.3.2.2.	Administrativno-poslovni stil u udžbenicima.....	35
7.3.2.3.	Novinarsko-publicistički stil u udžbenicima.....	38
7.3.2.4.	Književnoumjetnički stil u udžbenicima	39
7.3.2.5.	Razgovorni stil u udžbenicima.....	39
8.	ZAKLJUČAK	42
9.	POPIS LITERATURE	43
10.	DODATAK: Analiza udžbenika	45

1. UVOD

Stilom i stilistikom bavili su se brojni autori. Ta je tema neiscrpna te upravo zbog toga postoje brojni radovi koji se njome bave. Također, brojne su podjele funkcionalne stilistike, a neke će od njih biti iznesene u ovome radu. Na početku rada dat će se prikaz funkcionalnih stilova te će se uvidjeti kako je stilistika, kao heuristička znanost, još uvijek nedorečena, to jest da ne postoji jedinstvena podjela na funkcionalne stilove. Literatura koja se koristila u teorijskome dijelu rada pokazat će da se radi o području koje je i dalje plodno za istraživanje. Teorijski okvir rada temelji se na Silićevu djelu *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*.

Drugi je dio rada istraživački, a temelji se na proučavanome korpusu izabranih udžbenika iz Hrvatskoga jezika za osnovnu školu. Radi se o udžbenicima iz 2014. i 2015. godine. Istraživanje se može podijeliti u dva dijela. U prvome dijelu, prema proučenoj literaturi, pomno su se analizirali lingvometodički predlošci svake nastavne jedinice. Nakon što se odredilo kojemu funkcionalnome stilu pripada određeni lingvometodički predložak, brojčano se prikazalo kojim su funkcionalnim stilovima napisani polazni tekstovi. U obzir se uzela takozvana „školska“ podjela koju donosi i Silić (2006) te razlikuje: znanstveni funkcionalni stil, književnoumjetnički funkcionalni stil, administrativno-poslovni funkcionalni stil, novinarsko-publicistički funkcionalni stil i razgovorni funkcionalni stil. Rezultati su izneseni u tablicama, a statističkim se podacima pokazala sličnost između navedena dva udžbenika. U drugome se dijelu za oba udžbenika, *Govori hrvatski 8* i *Kocka vedrine 8*, proučila teorija i poučavanje funkcionalnih stilova te na koji se način u nastavi Hrvatskoga jezika poučavaju teme posvećene funkcionalnim stilovima.

Proučavanjem korpusa udžbenika pokušat će se dokazati polazna pretpostavka da su učenici nedovoljno upućeni u polifunkcionalnost hrvatskoga standardnoga jezika, a upravo to je i cilj ovoga diplomskoga rada. Želi se postići veća osviještenost profesora Hrvatskoga jezika kako bi učenike pripremili za daljnje obrazovanje, ponajprije podučavajući znanstvenome i administrativno-poslovnome stilu. Na taj način bi učenici bili kompetentniji pri pisanju znanstvenih radova te obrazaca koji pripadaju administrativno-poslovnome stilu.

Upravo zbog mišljenja autorice ovoga rada da se o stilistici u osnovnoj školi nedovoljno govori, ta se tema učinila pogodnom za istraživanje samoga korpusa teorijske literature, kao i dijela istraživačkoga rada. Osim toga, profesori Hrvatskoga jezika trebali bi približiti učenicima funkcionalnu stilistiku i čitanjem tekstova na samome satu, ali i govorom

o radovima koje će susresti u srednjoj školi. O čitanju više govori Karol Visinko čija je literatura usko povezana s tematikom.

2. POČECI FUNKCIONALNE STILISTIKE

Kada bi se definirao pojam stil¹, definicija bi glasila: „način na koji se nešto radi“ (Silić 2006: 36).

Prebacivši tu definiciju u jezik dobiva se da je:

- „stil u jeziku različit način izražavanja istog sadržaja“ (Katnić-Bakaršić, 2002: 30)
- „dobar način pismenoga izricanja misli u prozi“ (T. Maretić)
- „individualna upotreba govora, za razliku od opće“ (K. Vossler)
- „način izražavanja sebe“ (F. Brunetière)
- „način na koji svoje misli, osjećaje i želje dijelimo s drugima“ (J. Jedlička)
- „individualni način ekspresije“ (Ch. Bally)
- „umijeće izabrati između mogućih izraza onaj koji se nameće u svakom pojedinom slučaju u jezičnoj upotrebi“ (J. Marouzeau)²

Postoje tri dominantna pravca u stilistici, a to su: impresionistička stilistika, strukturalistička stilistika i poststrukturalistička stilistika.³ Strukturalistička se stilistika bavi proučavanjem funkcionalne stilistike. Predmet je proučavanja funkcionalne stilistike teorija, izdvajanje, klasifikacija i deskripcija funkcionalnih stilova, podstilova i žanrova. Ruskoga je podrijetla, a nastala je pod jakim utjecajem Praškoga lingvističkoga kruga. Pražani su formirali pravac funkcionalne stilistike te je on kao takav postao dominantna struja u 20. stoljeću (usp. Tošović 2002: 19).

Sam početak funkcionalne stilistike veže se uz Wilhelma von Humboldta. On je govorio o različitim manifestacijama jezika kao što su poezija i proza, a poslije je izdvojio i znanstvenu prozu te prozu vještine govorenja (usp. Tošović 2002: 24).

Moskovski je lingvistički krug također bitan jer oni „razlikuju dvije vrste jezika, dva njegova funkcionalna tipa: praktični i poetski“ (2002: 25). Osim Romana Jakobsona, osnivača ruskoga lingvističkoga kruga, vrijedan doprinos dao je i Mihail Bahtin. Ipak, najvažniji predstavnik ruske stilistike je Viktor Vladimirovič Vinogradov. Vinogradov je podijelio

¹ Prema grčkome *stylos* – pisaljka; Korijen tog riječi je u glagolu *styein* – ukočiti se, izgubiti gipkost (Težak 1996: 349).

² Definicije su preuzete iz Težakove "Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1" (1996: 349) – prema "Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva" R. Simeona.

³ Prema Birchu (1994); M. Katnić-Bakaršić (2002: 42)

stilstiku na stilstiku jezika, stilstiku govora i stilstiku umjetničke književnosti (usp. 2002: 26).

Otac je funkcionalne stilstike, a ujedno i najistaknutiji predstavnik, Bohuslav Havránek. Havránek je utemeljitelj Praške lingvističke škole. Upravo će se iz Havránekove podjele razviti značajnija podjela funkcionalnih stilova. Napravio je klasifikaciju funkcionalnih jezika na razgovorni, poslovni, naučni i poetski. Međutim, tu dolazi do razlikovanja između stila i jezika. „Stil ima funkciju govora, a funkcionalni jezik funkciju jezika“ (Tošović 2002: 28). Havránek se, dakle, zalagao za to da „funkcionalne jezike treba smatrati i nazivati različitim stilovima istog jezika“ (2002: 28).

Tošovićeva definicija funkcionalne stilstike glasi: „lingvistička disciplina što proučava upotrebu i funkcionisanje jezika u pojedinim oblastima ljudskog života, odnosno funkcionalno raslojavanje jezika u obliku stilskih formacija sistemskog karaktera – funkcionalnih stilova“ (2002: 23). Marina Katnić-Bakaršić donosi jednostavniju definiciju koja glasi: „Funkcionalna stilstika pravac je čiji su predmeti proučavanja grupni stilovi“ (2002: 34).

Ono što se može reći o utemeljenju funkcionalne stilstike jest da su najvažniji utjecaj izvršile češka, slovačka i ruska lingvistička škola.

3. ŠTO SU FUNKCIONALNI STILOVI?

Tošovićeva definicija funkcionalnih stilova glasi: „jezički izrazi svjesno nastali u određenom periodu razvoja ljudske civilizacije radi zadovoljavanja društvenih i individualnih potreba ljudi te da FS-diferencijacija jezika nije slučajno raslojavanje, već duboko osmišljena pojava“ (2002: 50).

Osim toga, Tošović naglašava da funkcionalni stilovi imaju i socijalnu te individualnu namjenu. Pod socijalnom namjenom misli se na najrazličitije društvene potrebe, a pod individualnom namjenom misli se na izražavanje pojedinačne ličnosti. Granice između funkcionalnih stilova nisu stroge i čvrste, tj. funkcionalni se stilovi međusobno nadopunjuju (usp. 2002: 50).

Silić (2006) pojednostavljuje definiciju funkcionalnih stilova. On, naime, kaže da su funkcionalni stilovi funkcije koje se na različite načine odvijaju u različitim domenama – u uredu, novinama, na radiju i televiziji, u književnosti, u svakodnevnome razgovoru (usp. 2006: 36).

Svaki funkcionalni stil sadrži svoje zakonitosti. Zakonitosti se jednoga stila ne bi smjele uspoređivati sa zakonitostima drugoga funkcionalnoga stila (usp. Silić 2006: 36). Kao što i sam autor navodi, funkcionalni se stilovi dijele na nominalne i verbalne. To znači da su nominalni oni u kojima prevaže imenica, dok su verbalni oni u kojima prevaže glagol. Drugim riječima, nominalni su funkcionalni stilovi u kojima je najvažniji opis, a verbalni oni u kojima je najvažnije pripovijedanje (usp. Silić 2006: 66).

4. FUNKCIONALNI STILOVI HRVATSKOGA JEZIKA

Hrvatski je standardni jezik po svojoj strukturi autonoman, svjesno normiran, višefunkcionalan, stabilan u prostoru i elastično stabilan u vremenu (usp. Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 22). Silić standardni jezik definira kao: „jezik hrvatske polifunkcionalne javne komunikacije“ (2006: 36).

Višefunkcionalnost hrvatskoga standardnoga jezika leži u njegovoj raslojenosti, odnosno postojanju nekoliko stilova koji se međusobno razlikuju, ali ono što im je zajedničko jest stilski neutralan dio standardnoga jezika (usp. 2005: 25). Bitno je istaknuti da svaki stil jednim dijelom može biti isključen iz standarda. To znači da dijalektalna poezija neće pripasti književnoumjetničkomu funkcionalnom stilu standardnoga jezika, ali će pripasti književnoumjetničkomu stilu. Žargonizmi će pripasti razgovornomu funkcionalnom stilu, dok će kolokvijalizmi pripasti razgovornomu funkcionalnom stilu standardnoga jezika (usp. 2005: 231).

Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005: 230) funkcionalne stilove dijele u pet skupina, a to su:

1. književnoumjetnički stil
2. razgovorni stil
3. publicistički stil
4. administrativni stil
5. znanstveni funkcionalni stil

Gore navedenu podjelu donosi i Branko Tošović u *Funkcionalnim stilovima* (2002). Međutim, Tošović naglašava da postoje i međustilovi koji nastaju kada jezični izraz stoji na graničnom području funkcionalnih stilova tj. ako ima elemente dvaju ili više stilova. U međustilove Tošović ubraja: epistolarni, oratorski, reklamni, memoarski, esejistički i scenaristički način izražavanja. Osim međustilova, postoje i podstilovi te žanrovi, a nešto o tome slijedit će u nastavku rada (usp. 2002: 76).

U *Stilistici* Marine Katnić-Bakaršić (2001) podjela je funkcionalnih stilova nešto šira nego kod ostalih autora koji su se bavili tom temom:

1. sakralni stil
2. naučni funkcionalni stil
3. administrativni stil

4. razgovorni funkcionalni stil
5. književnoumjetnički stil
6. žurnalistički stil
7. publicistički stil

Podjela na sedam funkcionalnih stilova Marine Katnić-Bakaršić drugačija je od „školske“ podjele ostalih autora. Isto tako, autorica ne priznaje međustilove (poput Tošovića) jer smatra da reklamni, stripovni, retorički, esejistički i scenaristički stil imaju svoja specifična obilježja koja ih odvajaju od ostalih funkcionalnih stilova.

Težak (1996: 350) je funkcionalne stilove podijelio na:

1. književnoumjetnički stil
2. znanstveni stil
3. popularnoznanstveni stil
4. poslovni stil
5. uredski stil
6. publicistički stil
7. razgovorni stil

Silićeva (2006: 36) je podjela funkcionalnih stilova na:

1. znanstveni stil
2. administrativno-poslovni stil
3. novinarsko-publicistički stil
4. književnoumjetnički (beletristički) stil
5. razgovorni stil

Silić se drži podjele prema ruskoj funkcionalnoj stilistici, a kolokvijalno se takva podjela naziva još i „školska podjela“.

Krunoslav Pranjić također se drži „tradicionalne“ podjele funkcionalnih stilova (razgovorni stil, znanstveni stil, administrativni stil, književnoumjetnički stil i publicistički stil) i još joj dodaje znanstveno-popularni stil. Smatra da je posljednji stil hibridan jer ima elemente znanstvenoga i književnoumjetničkoga stila (usp. 1985: 24). Zanimljivo je da Branko Tošović (2002) znanstveno-popularni stil smatra podstilom novinarskoga funkcionalnoga stila.

S druge strane, pogleda li se djelo *Raslojavanje jezične stvarnosti* (2001) autorica Lade Badurine i Marine Kovačević vidi se da one unose pojam diskurs. Naime, one govore o diskursnim tipovima – razgovornom, znanstvenom, literarnom, administrativnom i publicističkom diskursu. Autorice polje diskursa dijele na diskursne tipove, a diskursne tipove načelno smatraju i domenama (usp. 2001: 14). Osim toga, autorice raslojavanje jezika promatraju kroz horizontalnu i vertikalnu domenu. Objašnjavaju da se u vertikalnoj domeni razlikuju plan govora i pisma, a u horizontalnoj podjeli razlikuju domene – privatnu, javnu, specijaliziranu i multimedijalnu (usp. 2001: 20-21). U vertikalnoj podjeli autorice razlikuju diskurs govora ili razgovorni diskurs te diskurs pisma ili pisani diskurs. Administrativni diskurs smatraju „jednom od domena specijaliziranog diskursa“, politički diskurs domenom javnoga diskursa, a diskurs reklame smatraju jednom od domena multimedijalnoga diskursa (usp. 2001: 19).

Kad bi se potanko objasnilo raslojavanje diskursnih tipova, odmaknulo bi se od teme rada, stoga će se ovdje zaustaviti objašnjavanje raslojavanja jezične stvarnosti. Karol Visinko napominje da je „za učenike osnovne škole vrlo zamršeno znanstveno klasificiranje i terminologija“ (Visinko 2014: 33), stoga ovakva terminologija ne ulazi ni u program osnovnih ni srednjih škola.

U nastavku rada opisat će se svaki pojedini stil. Podjela je rađena prema onoj Josipa Silića, a unutar svakoga stila bit će navedene i podjele još nekih autora.

4.1. Znanstveni stil

Objektivnost, zakoni logičkoga ustroja i misli te načelo konkretnosti neke su od temeljnih odrednica znanstvenoga stila. Znanstveni je stil oslobođen svih nebitnih informacija, utemeljen je na činjenicama te znanstvenik iz djela izdvaja ono glavno. Što se pak tiče jezičnoga izražavanja u znanstvenome stilu, prevagu nad fonologijom i morfologijom imaju leksik i sintaksa (usp. Silić 2006: 45). Valja dodati i to da u znanstvenome stilu nema emocionalnoga izražavanja jer je ono u suštaj suprotnosti s načelom objektivnosti i logičnosti. Također, možemo nadodati da nema frazema i frazemske konstrukcije (usp. Silić, 2006: 53). Silić dalje napominje da na znanstveni stil najmanje utječu drugi funkcionalni stilovi (usp. Silić 2006: 62).

Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005: 281) znanstveni stil dijele na:

1. strogo znanstveni funkcionalni podstil

2. znanstveno-popularni funkcionalni podstil
3. pedagoški funkcionalni podstil

U strogo znanstvenome funkcionalnom podstilu poštuju se zakonitosti znanstvenoga stila. Znanstveno-popularni funkcionalni podstil karakterističan je za laike, odnosno to su takvi tekstovi gdje se znanstvena postignuća populariziraju (članci, brošure, priručnici). Pedagoškim funkcionalnim podstilom pišu se školski udžbenici (usp. Frančić, Hudeček, Mihaljević 2005: 281).

Tošović (2002: 266)⁴ znanstveni stil također, poput autorica, dijeli na:

1. strogo naučni (akademski) podstil
2. naučno-udžbenički podstil
3. naučno-popularni podstil

4.1.1. Znanstveni tekstovi

Prema Tošoviću pismeni je medij osnovni oblik znanstvenoga stila. Sastoji se od četiri dijela: monografskoga, periodičnoga, edukativnoga i informativnoga. Monografski medij čine izdanja poput monografije, knjige, priručnika, udžbenika, skripte, brošure itd. U periodičnome se mediju povremeno prezentiraju znanstvena dostignuća, a to su primjerice listovi, časopisi, zbornici, bilteni itd. U njemu se objavljuju znanstveni radovi poput članaka, prikaza, recenzija, pregleda, osvrti, polemike, diskusije itd. Edukativni medij obuhvaća pismene oblike znanstvenoga rada u školi, na fakultetu, akademiji i sl. Ti su pismeni oblici primjerice referat, maturalni rad, seminarski rad, diplomski rad, stručni rad, magistarski i doktorski rad. I na kraju, informativni medij čine znanstveni izvještaji, zabilješke, pisma, dnevници, bibliografije, anotacije, leksikografska izdanja poput enciklopedije, rječnika, leksikona i sl. (usp. 2005: 269).

4.2. Administrativno-poslovni stil

Administrativno-poslovni stil je stil koji pripada nominalnim funkcionalnim stilovima. Neke su od značajki koje Silić navodi jednostavnost, jasnoća, točnost, potpunost, objektivnost, ujednačenost, ekonomičnost, konkretnost, kratkoća, određenost, terminološkičnost, neemocionalnost itd. (usp. 2006: 66). Kao najveću manu administrativno-poslovnoga stila Silić navodi pleonazam. Međutim, naglašava se da su pleonazmi njegova

⁴ Usporedi Tošović (2002: 266); autor upotrebljava izraz naučni stil

nužnost, odnosno oni su tu kako bi taj stil bolje funkcionirao. Ustaljeni izrazi koji se u tome stilu pojavljuju nazivaju se kancelarizmima (usp. Silić 2006: 91).

Autorice (Frančić, Hudeček, Mihaljević 2005: 252) taj stil nazivaju jednostavno administrativnim stilom. I Krunoslav Pranjić taj stil naziva samo administrativnim, ali navodi da se „u ovu vrstu ubraja i poslovni stil“ (1985: 13). Uređen je uredsko-poslovnim rječnikom. Autorice su taj stil podijelile na⁵:

1. zakonodavno-pravni podstil
2. društveno-politički podstil
3. diplomatski podstil
4. poslovni podstil
5. personalni podstil

Personalni se podstil dalje dijeli na stil molbe, žalbe, životopisa.⁶ Bitno je napomenuti da postoje dvije vrste životopisa. Prvi je onaj pisan književnoumjetničkim stilom u kojemu prevladavaju emocionalnost, subjektivnost, stilske figure i sl., a drugi je pisan administrativnim funkcionalnim stilom hrvatskoga standardnoga jezika. Druga varijanta životopisa dolazi u dva oblika: narativni i tablični životopis. Autorice (Frančić, Hudeček, Mihaljević) kažu da je narativni životopis bio isključiv do kraja devedesetih godina kada se pojavljuje tablični životopis. Obje varijante sadrže osobne podatke, podatke o školovanju, podatke o zaposlenju te ostalo što osoba smatra važnim napomenuti (usp. 2005: 261). Nadalje, Tošović razlikuje biografiju i autobiografiju. Biografija ima svoju strukturu koju valja poštovati, uvijek je u trećemu licu jednine, a stil je izražavanja neutralan. Autobiografija je izlaganje u prvome licu te se u njoj mogu nalaziti elementi administrativno-poslovnoga stila, ali i elementi književnoumjetničkoga stila (usp. 2002: 301).

Tošović kaže da je središnja vrsta teksta toga stila dokument.⁷ Obično se dokument sastoji od dva dijela – prvi govori o razlozima izrade, a drugi daje glavni sadržaj (zaključak, prijedlog, molba, mišljenje i sl.) (usp. 2002: 288).

⁵ Usp. s Tošovićevom podjelom (2002: 287): 1. zakonodavno-pravni, 2. poslovni, 3. diplomatski, 4. individualno-potvrđni, 5. korespondencijski

⁶ Vidi str. 252. (2005), autorice podjelu rade prema Kovačević-Badurina (2001: 480)

⁷ usp. Tošović (2002: 290): autor je napravio podjelu dokumenta prema načinu izrade, mjestu izrade, vrsti djelatnosti, sadržaju, namjeni, porijeklu, pravnoj snazi, roku izvršenja, obliku te obligatornosti.

4.3. Novinarsko-publicistički stil

Da je taj stil najsloženiji, govori i činjenica da su polazni tekstovi u osnovnoškolskim udžbenicima većinom napisani novinarsko-publicističkim stilom. Silić svoju teoriju o tome stilu započinje tako što kaže da neki razlikuju novinarstvo od publicistike. „Novinarstvo smatraju pisanjem i izdavanjem dnevnih i periodičnih novina, a publicistiku tiskanim materijalom aktualnoga kulturnog, književnog i društveno-političkog života u dnevnim i periodičnim listovima, časopisima i zasebnim tiskovinama“ (Silić 2006: 75). Međutim, novinarstvo ne možemo svrstati samo u pisano područje jer ono obuhvaća i područje slušane te gledane informacije (usp. Silić 2006: 75). Naglašava se i važnost književnoga novinarstva koje se definira kao „granično područje između književnosti i novinarstva“ (Silić 2006: 75). Književne su teme obrađene tako da budu primjerene novinarstvu. Dakle, u žanrove informativnoga, popularizatorskoga, prosvjetiteljskoga i pedagoškoga tipa ubrojiti će se vijest, komentar, kronika, recenzija, intervju, anketa i reportaža, a u žanrove propagandnoga, agitativnoga i zabavnoga karaktera ubrojiti će se kratka priča, koserija, humoreska, esej, feljton, nekrolog, panegirik, persiflaža, pamflet, parodija, groteska i lakrdija (usp. Silić 2006: 77).

Zanimljivo je da Pranjić (1985), Tošović (2002) te autorice Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005) taj stil nazivaju samo publicističkim. Prema Tošoviću publicistički se funkcionalni stil dijeli na dva podstila, a to su novinarski i monografsko-publicistički. Novinarski se podstil dalje dijeli na novinski stil, stil radio-emisija, stil televizijskih emisija te stil dokumentarnih emisija (usp. 2002: 243). Osim navedenih podstilova, Tošović iznosi i pet podstilova prema načinu obrade i prezentiranju materijala: informativni, analitički, književnopublicistički, enigmatski te stripovni (usp. 2002: 250). Autorice taj stil dijele u dvije kategorije. Prvu kategoriju čine žanrovi čija je namjena obavijestiti nekoga, a u drugu bi kategoriju ušli žanrovi u kojima postoje značajke književnoumjetničkoga funkcionalnoga stila (usp. 2005: 243).

No, uzme li se u obzir i knjiga *Jezik medija* (2009), autorice Hudeček i Mihaljević taj stil nazivaju samo publicističkim ili novinarskim funkcionalnim stilom. Dakle, navode da se tim funkcionalnim stilom služe ili novinari ili publicisti (usp. 2009: 10). Hudeček i Mihaljević napravile su usporedbu toga funkcionalnoga stila s ostalim stilovima. Književnoumjetnički i publicistički funkcionalni stil, u svojoj strukturi, najviše dodirnih točaka imaju kada je riječ o kolumnama. U kolumnama, feljtonima ili putopisima autori se približavaju čitateljima te im svoje doživljaje prenose slikovito. Razgovorni se funkcionalni

stil prepoznaje u časopisima za mlade (primjerice modni, glazbeni časopisi). S druge strane, u nešto ozbiljnijim časopisima, poput političkih i gospodarstvenih, pojavljuje se administrativno-poslovni funkcionalni stil. Znanstveni se funkcionalni stil pojavljuje u specijaliziranim časopisima poput časopisa za zdravlje, nautičkih časopisa, sportskih časopisa itd. (usp. Hudeček, Mihaljević 2009: 16-28).

Marina Katnić-Bakaršić publicistički stil dijeli na književno-publicistički, publicistički u užem smislu, memoarski te naučno-popularni podstil (usp. 2002: 65). Ovdje je vidljivo da autorica, za razliku od ostalih autora (Tošović, Frančić-Hudeček-Mihaljević...), znanstveno-popularni podstil svrstava u publicistički funkcionalni stil, a ne u znanstveni funkcionalni stil.

Ako bi se gledao sadržaj naslova koji je ostvaren u tome stilu, tada se on dijeli na nominativni, informativni i reklamni. Kao što i sama riječ govori, nominativni naslov je onaj naslov u kojemu se imenuje sadržaj te u njemu glavnu riječ vode imenske riječi (imenice i pridjevi). Informativni naslovi prenose sadržaj, stoga glavnu ulogu imaju glagoli, glagolski oblici, glagolska vremena, upitne riječi i načini prijenosa vijesti o sadržaju. Reklamni naslov nudi sadržaj te u njemu glavnu riječ vode poticajne riječi, poticajna sredstva i načini iskazivanja poticajnosti (usp. Silić 2006: 89-90). Ustaljeni izrazi koji se koriste u tome stilu nazivaju se žurnalizmima (usp. Silić 2006: 91).

4.4. Književnoumjetnički (beletristički) stil

„Književnoumjetnički je stil najindividualniji funkcionalni stil standardnoga jezika“, napominje Silić (2006: 100). Da je taj stil najindividualniji vidi se i u autorskoj potpunoj slobodi pri pisanju takvih vrsta tekstova. Osim toga, taj stil ne podliježe zakonitostima, on ponekad „jezične činjenice (inačice) o kojima je riječ osmišljava i preosmišljava“ (Silić, 2006: 100).

Frančić, Hudeček i Mihaljević objašnjavaju da je taj stil „toliko nevezan normama koje određuju standardni jezik da se s pravom može pitati je li on uopće jedan od njegovih funkcionalnih stilova“ (2005: 233). Za razliku od Silića, autorice navode i podstilove toga stila (2005: 233):

1. dramski
2. pjesnički
3. prozni.

Prema Tošoviću dva su osnovna podstila: prozni i poetski (usp. 2002: 145). Za razliku od autorica, Tošović naglašava da prozni podstil ima posebnu vrstu, a to je dramska.

Branko Tošović kaže „dokle se ostali stilovi baziraju na konstataciji realnosti, objektivnoj analizi stvarnosti, juridikaciji života i efemerizaciji svakodnevice, književnoumjetnički funkcionalni stil se gradi na transformaciji zapažanja i viđenja kroz subjektivno doživljavanje i oblikovanje“ (2002: 135). Tošović naglašava da taj stil teži predstavljanju slikovitosti, odnosno on se pojavljuje tako da izazove efekt, reakciju. Cilj je takvih tekstova djelovanje na recipijenta. Na recipijenta se može djelovati na razne načine, a Tošović govori i o izražajnim te slikovitim stilskim sredstvima.

Dakle, sve što se nalazi u tekstovima toga stila nije pogrešno. Kao što je prethodno već rečeno, autorova individualnost dolazi do izražaja pa stoga i na fonološkoj, morfološkoj te leksičkoj razini jezik ne mora biti sukladan normi standardnoga jezika. Velika je sloboda u odabiru jezičnih sredstava, a to znači da se u književnoumjetničkim tekstovima mogu naći žargonizmi, arhaizmi, ali i vulgarizmi (usp. Tošović 2002: 145).

4.4.1. Je li književnoumjetnički stil jedan od funkcionalnih stilova?

Neki se od autora pitaju je li književnoumjetnički ili beletristički stil jedan od funkcionalnih stilova. Na to pitanje i Krešimir Bagić pokušava naći odgovore. Bagić je jedan od niza autora (poput Marine Katnić Bakaršić, Kovačević i Badurina, S. L. Udier, Ljubice Josić) koji smatra da književnoumjetnički stil⁸ ne pripada funkcionalnim stilovima. Svoje argumente iznosi u pet točaka. Naime, Bagić kaže da „beletristički stil nije jedan od funkcionalnih stilova koji bi ‘ispunjavao’ jednu od funkcija jezika“ (2004: 15). Odnosno, smatra da su svi ostali funkcionalni stilovi (znanstveni, razgovorni, administrativni te publicistički) specijalizirani u područjima ljudskoga djelovanja. Za književnoumjetnički ili beletristički stil, Bagić uvodi termin *nadstil*. Dakle, ono što autor želi reći jest to da su ostali funkcionalni stilovi „proizvod stvarnih čovjekovih potreba za praktičnim oblicima komunikacije, dok literarne iskaze odlikuje upravo suprotno“ (2004: 16). Sve ono što je bilo navedeno na početku o odlikama književnoumjetničkoga stila, Bagić navodi kao glavne dokaze da taj stil ne pripada funkcionalnim stilovima. Odnosno, autor svakoga književnoga djela sam kreira svoj jezik literature – „jezik beletrističkih tekstova dakle ima svoju logiku i

⁸ Bagić koristi termin *beletristički stil* (*Treba li pisati kako dobro pisci pišu*, 2004: 15)

svoja pravila koja se naglašeno razlikuju od pravila što vrijede u nefikcionalnim govornim i tekstualnim praksama“ (2004: 18).

Autorice Kovačević i Badurina, isto tako, ne ubrajaju književnoumjetnički funkcionalni stil u tradicionalnu podjelu funkcionalnih stilova, one ubrajaju četiri temeljna funkcionalna stila (razgovorni stil, administrativni stil, publicistički ili novinarski stil te znanstveni stil) (usp. 2001: 23).

Da književnoumjetnički stil ne pripada funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnoga jezika, slaže se i autorica S. L. Udier koja u svome članku piše da „jezik književnosti nije funkcionalni stil standardnoga jezika zato što zapravo uopće nije u odnosu sa standardnim jezikom koji je i lingvistički i sociolingvistički normiran, nego samo s jezičnim sustavom koji je normiran isključivo lingvistički“ (S. L. Udier, *Jezik književnosti i sustav funkcionalnih stilova standardnoga jezika*, str. 7.). Autorica naglašava da jezik književnosti nije stvaran, konkretan te kao takav ne može biti u odnosu sa standardnim jezikom. Odnosno, autorica želi reći da jezik književnosti nastaje „apstrahiranjem stvarnoga jezika, on je izbor iz njega i njegova umjetnička kreacija, izvedba i preradba“ (S. L. Udier, *Jezik književnosti i sustav funkcionalnih stilova standardnoga jezika*, str. 5.).

Ljubica Josić u svome članku također piše da se „književnoumjetnički stil odvaja od drugih funkcionalnih stilova jer nije vezan za životnu stvarnost onako kako su vezane druge funkcije standarda“ (Josić, *Književnoumjetnički stil – funkcija standardnoga jezika, jezik sui generis ili „nadstil“*, str. 16.).

U ovome će se radu smatrati da je književnoumjetnički funkcionalni stil dio funkcionalnih stilova, ali vrativši se na početak o odlikama književnoumjetničkoga stila, složit će se da je taj stil najindividualniji funkcionalni stil hrvatskoga standardnoga jezika.

4.5. Razgovorni stil

Kao posljednji funkcionalni stil hrvatskoga standardnoga jezika navodi se razgovorni. Bitno je naglasiti kako razgovorni stil nije samo govor usmenoga izražavanja, on je i govor pismenoga izražavanja. Silić ga definira kao „govorenorazgovorni (ili usmenorazgovorni) i pisanorazgovorni oblik govora nositelja standardnoga jezika“ (2006: 109). Nadalje, Silić naglašava da su odlike toga stila nepripremljenost, neslužbenost i spontanost u načinu komuniciranja. U usmenome načinu komuniciranja, govornik u razgovoru djeluje neposredno,

a ponajprije dijalogom dok je monolog obično vezan za pisani način izražavanja (usp. Silić 2006: 109).

Ovdje je zanimljivo napomenuti kako Krunoslav Pranjić, razgovorni stil definira samo kao „stil usmene riječi“, a kao tipičnu formu izražavanja navodi dijalog (usp. 1985: 11).

Dakako da taj stil ima svoje zakonitosti koje ga odvajaju od drugih funkcionalnih stilova, ali on je svejedno i polivalentan: „možemo reći da se svaki funkcionalni stil standardnoga jezika zrcali u njemu (kao njegov žanr, dakako)“, naglašava Silić (2006: 110). Budući da je razgovorni stil konkretan i nepredvidljiv, u njemu će se naći vulgarizama, dijalektizama, regionalizama, ali i barbarizama. Dakle, ako se vrati na početak rada, u kojemu se naglasilo kako greška u jednome funkcionalnome stilu nije greška u drugome funkcionalnome stilu, onda se može potvrditi činjenica da su nabrojani kolokvijalizmi sastavni dio razgovornoga stila (što potvrđuje činjenicu da nikako ne ulaze u, primjerice, znanstveni stil).

Silić daje i Simeonovu definiciju koja se nalazi u *Enciklopedijskome rječniku lingvističkih naziva*: „neusiljen, prirodan, familijaran, ‘srednji’ stil, stil koji se rabi u običnome govoru (dakako: u govoru obrazovanih ljudi), a služi za potrebe svakodnevnoga sporazumijevanja o tekućim životnim pitanjima“ (1969: 243-244). Budući da je taj stil prisutan svakodnevno, on je ponekad i klišeiziran izrazima. Osim toga i rečenice su puno jednostavnije za razliku od onih u ostalim funkcionalnim stilovima.

Tošović objašnjava razliku između razgovornoga stila i razgovornoga jezika: „prvi označava način izražavanja koji ima nezvaničan, nepripremljen i neusiljen karakter, a drugi obuhvata bilo koji oblik usmenog izražavanja i pokriva govorne forme ostalih funkcionalnih stilova...“ (2002: 310).

Tošović je napravio podjelu razgovornoga stila. Njegov se podstil – sociolekt, dijeli na: sleng, tajni jezik, žargon, argo te šatrovački jezik/govor (usp. 2002: 323).

Autorice (Frančić, Hudeček, Mihaljević) dolaze do zaključka da se razgovorni stil hrvatskoga standardnoga jezika rijetko ostvaruje i rijetko čuje. Tomu je tako odredi li se taj stil bez očitih jezičnih pogrešaka i odredi li ga se kao stil bez žargonizama, dijalektizama ili vulgarizama. Primjer ostvaraja toga stila navode u razgovoru dvaju govornika standardnoga jezika o općim temama (usp. 2005: 242).

5. NASTAVA STILISTIKE U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI

U nastavi Hrvatskoga jezika važna je podjela na estetsku ili književnoteoretsku stilistiku i lingvističku stilistiku. Estetska ili književnoteoretska stilistika važna je u nastavi književnosti, dok je lingvistička stilistika nezaobilazna u nastavi jezika (usp. Težak 1996: 350). „Svrha je poučavanja stilistike u osnovnoj i srednjoj školi stjecanje stilističke naobrazbe, to jest osnovnog znanja o stilu i stilistici koja omogućuje:

- prepoznavanje i prosudbu stilskih osobina i vrijednosti pojedinih tekstova
- funkcionalno iskorištavanje stečenih spoznaja za oblikovanje vlastitoga stila u govorenju i pisanju“ (Težak 1996: 356).

Karol Visinko naglašava da je čitanje u osnovnoj školi jedna od važnijih aktivnosti. Upravo su zato polazni tekstovi ti koji su bitni na početku svakoga nastavnoga sata. U polaznome se tekstu može naći lirski pjesma, priča, vijest, novinski članak, kritika, prikaz, intervju i brojni drugi, te je zbog toga bitno poznavanje stilistike (usp. Visinko 2014: 33).

Jadranka Nemeth-Jajić se pita „zašto je neknjiževne tekstove potrebno uključivati u nastavu Hrvatskoga jezika?“. Budući da se autorica poziva na Nastavni plan i program u kojemu stoji da je „temeljni cilj nastave hrvatskoga jezika osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju...“, ona odgovara na pitanje da je škola ta koja treba učeniku dati oruđe za ovladavanje svih vrsta tekstova. Odnosno, učenik treba biti okružen tekstovima svih funkcionalnih stilova te tako biti pripreman za daljnju komunikaciju.

Zbog svega se navedenoga autorice Visinko i Nemeth-Jajić zalažu za uključivanje neknjiževnih tekstova u nastavu Hrvatskoga jezika kao i povećanje čitanosti na samoj nastavi. Osim što bi takvi tekstovi omogućili „stjecanje stručnih i znanstvenih informacija“, oni bi dali i „svestranu izobrazbu u školi i cjeloživotnom učenju“ (Nemeth-Jajić, <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/11.html>, 11.1.2016.)

U srednjoj je školi nastava stilistike nešto drugačija. Samim time što su učenici stariji, ozbiljniji i zreliji i gradivo se povećava svojom količinom. Srednjoškolski je program drugačiji u gimnaziji i u strukovnoj školi. U gimnazijama se znanje o stilistici nastavlja na prethodno znanje o stilistici iz osnovne škole. Ono se upotpunjuje i usustavljuje. U strukovnim se školama također usustavljuje gradivo iz osnovne škole, ali se ono veže i za odabranu struku. Ukoliko su učenici odabrali svoju domenu zanimanja prema poslovnoj sferi, utoliko je i nastava stilistike prilagođena i tekstovima i teorijski. Stilovi su tako vezani za

poslovne, uredske, popularnoznanstvene domene kao i za stručno nazivlje (poput trgovačkih škola i sl.) (usp. Težak 1996: 360).

Stjepko Težak donosi i primjere stilskih vježbi koje bi profesori Hrvatskoga jezika trebali primjenjivati na nastavi. Naglašava da je stilistika troslojna, a temelji su joj:

1. „analiza konkretnih tekstova i zapažanje njihovih stilskih osobina
2. teoretsko stjecanje znanja o stilu i stilistici
3. primjena stečenog znanja u vlastitoj praksi“ (Težak 1996: 360).

Dakle, u osnovnoj je školi bitno da učenici uoče stilsku raslojenost na primjerima polaznih tekstova, a tek onda u srednjoj školi prodube svoje znanje teorijski i klasifikacijski, naglašava Težak (usp. 1996: 360).

6. NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA OSNOVNU ŠKOLU

U osnovnoj je školi Hrvatski jezik zastupljen u svim razredima, odnosno zastupljen je od prvoga do osmoga razreda. Hrvatski jezik obuhvaća četiri predmetne sastavnice, a to su: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijska kultura. Naravno da se navedene sastavnice međusobno prožimaju, stoga se to naziva i unutarpredmetna korelacija.

Prema Nastavnome planu i programu za osnovnu školu stoji da je „temeljni cilj nastave hrvatskoga jezika osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju koja im omogućuje ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje“ (NPIP 2006: 27). Dakle, učenici bi tijekom osnovnoškolskoga programa iz Hrvatskoga jezika trebali naučiti kako ovladati standardnim jezikom, a ono uključuje i „razvoj jezično-komunikacijskih sposobnosti pri govornoj i pisanoj uporabi jezika u svim funkcionalnim stilovima“ (NPIP 2006: 27). Nakon završene osnovne škole, učenici bi trebali biti osposobljeni za aktivno sudjelovanje u društvu, što uključuje upotrebu znanja, vještina, sposobnosti, stajališta, vrijednosti i navika koje su naučili na nastavi Hrvatskoga jezika, odnosno „osposobljavanje učenika za jezičnu komunikaciju u svim priopćajnim situacijama u kojima se može zateći učenik osnovne škole“ (NPIP 2006: 27).

Jedna od zadaća koja stoji u Nastavnome planu i programu iz nastavnoga područja hrvatski jezik je i „osposobljavanje učenika za uspješno snalaženje u svakodnevnim priopćajnim situacijama te postupno usvajanje hrvatskoga jezičnog standarda“ (NPIP 2006: 27). Upravo je zbog toga uvedeno učenje funkcionalnih stilova iz nastavnoga predmeta Hrvatski jezik. Iz toga proizlazi da bi učenici trebali biti kompetentni služiti se svim funkcionalnim stilovima u svakodnevnome životu nakon završene osnovne škole.

Međutim, učenici se osnovnih škola s funkcionalnim stilovima prvi puta susreću tek u osmome razredu. Zanimljivo je da su funkcionalni stilovi prožeti u njihovu obrazovanju tijekom svih osam godina, ali se o njima uči tek u osmome razredu.

U šestome razredu, prema Nastavnome planu i programu, iz predmetne sastavnice jezično izražavanje, učenici se susreću s razgovorom (što bi pripadalo razgovornome funkcionalnome stilu). Pod nastavnom temom *Razgovor*, ključni su pojmovi za ovladavanje sadržaja *službeni razgovor* i *privatni razgovor*. Obrazovna postignuća, koja se navode, glase: „razlikovati službeni razgovor od privatnoga razgovora; sudjelovati u dramskim improvizacijama službenoga i privatnoga razgovora“ (NPIP 2006: 42).

U sedmome razredu iz predmetne sastavnice jezično izražavanje postoji nastavna tema – *Natuknica i bilješka*. Ključni su pojmovi za ovladavanje tim sadržajem: *natuknica i bilješka*. Obrazovna postignuća su „izdvajati ključne pojmove iz vezanoga teksta; djelotvorno se služiti bilješkama i natuknicama u pripremi izvješća, komentara, rasprave“ (NPIP 2006: 45). Također, učenici sedmoga razreda uče i što je to biografija te autobiografija, a ujedno je to i naslov nastavne teme. Obrazovna postignuća glase: „izdvojiti najvažnije podatke iz autobiografije; stvarati natuknice za pisanje biografije“ (NPIP 2006: 46). Osim upoznavanja s biografijom i autobiografijom, u sedmome se razredu učenici upoznaju i s novinarskim funkcionalnim stilom. Nastavna tema ne glasi tako (jer kao što je već navedeno, o tome se uči u osmome razredu), ali dovoljno je jasna: *Vijest, novinska vijest*. Obrazovna su postignuća iz navedene nastavne teme „slušati, čitati i razumjeti vijest; samostalno oblikovati vijest u govoru i pismu“ (NPIP 2006: 45). Sljedeća je nastavna tema: *Komentar*, a obrazovna su postignuća „prepoznati komentar i razlikovati ga od vijesti; slušati i razumjeti komentar; stvarati komentar u govoru i pismu“ (NPIP 2006: 45).

Iz tih je nastavnih tema, u šestome i sedmome razredu osnovne škole, vidljivo kako se učenici upoznaju i s drugim funkcionalnim stilovima, odnosno upoznaju se s različitim pisanjem u pismu, ali i služeći se njima u govoru. Književnoumjetnički je funkcionalni stil zastupljen u svim četirima predmetnim sastavnicama. Osim što se književnoumjetnički funkcionalni stil prožima u predmetnoj sastavnici književnosti, on je vrlo često prisutan i u predmetnim sastavnicama jeziku te jezičnom izražavanju, upravo kao polazni tekst. O polaznim će tekstovima biti nešto više u nastavku rada.

6.1. Ukratko o Nastavnome planu i programu u srednjoj školi

U srednjoj školi postoji više Nastavnih planova i programa iz Hrvatskoga jezika. Tomu je tako jer se učenici opredjeljuju za gimnazije, strukovne škole u kojima postoji program od prvoga do četvrtoga razreda po tri sata tjedno, zatim strukovne škole gdje se u prvom i drugom razredu uči Hrvatski jezik po četiri sata tjedno i treći i četvrti razred po tri sata tjedno te na kraju škole s Nastavnim planom i programom za trogodišnje strukovne škole.

U Nastavnome programu za gimnazije stoji da se „u nastavu jezičnoga izražavanja uključuju književnoumjetnički i neumjetnički tekstovi na kojima se uočavaju zakonitosti njihova stvaranja, tumačenja i prihvaćanja (razumijevanja)“ (Nastavni programi za gimnazije str. 151). Osim toga, stoji i da je svrha nastave Hrvatskoga jezika „steći jezično znanje, jezičnu kulturu i sposobnosti za porabu hrvatskoga jezika u svim tekstovnim vrstama,

funkcionalnim stilovima i priopćajnim sredstvima“ (Nastavni programi za gimnazije str. 151). Prema tome, učenici bi se u gimnaziji trebali pripremiti za buduće zvanje ili zanimanje, a tomu pridonosi i poznavanje te uporaba funkcionalnih stilova. Funkcionalni se stilovi prožimaju od prvoga razreda srednje škole, kao što se prožimaju i u osnovnoj školi, ali se o funkcionalnoj stilistici uči u završnome razredu srednje škole. Prema Nastavnome planu i programu iz Hrvatskoga jezika propisane su sljedeće nastavne jedinice: *Funkcionalna raslojenost leksika; Stil i stilistika; Funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika; Glavne leksičke značajke književnoumjetničkoga, publicističkog i razgovornog stila; Kolokvijalizmi i žargonizmi te na kraju Vulgarizmi.*

Za četverogodišnje strukovne škole u četvrtome razredu srednje škole propisane su sljedeće nastavne jedinice: *Funkcionalna raslojenost leksika; Stil i stilistika; Funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika te Glavne leksičke značajke književnoumjetničkog, publicističkog i razgovornog stila.*

Za trogodišnje strukovne škole, sljedeće su nastavne jedinice iz Hrvatskoga jezika: *Životopis (biografija); Prikaz kao vrsta teksta; Zapisnik. Priopćenje. Poslovni razgovor (u drugome razredu). U trećemu razredu propisane su sljedeće nastavne jedinice: Funkcije i funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika; Stilistika te Vrste stilistike. Nakon toga slijede: Administrativni stil; Glavne leksičke i semantičke značajke; Ustaljene veze riječi (kancelarizmi i kancelarština) i uljudbeni iskazi; Podstilovi administrativnoga stila; Poslovni podstil; Glavne značajke; Osnovni kraći oblici poslovnoga podstila (dopisi, molba, žalba, primjedba, pritužba); Duži oblici poslovnoga podstila (pisana ocjena, izvješće, izlaganje); Leksičke značajke poslovnoga podstila; Opći i stručni leksik; Stručni nazivi i profesionalnizmi; Njihova funkcija u poslovnome podstilu; Razgovorni stil; Glavne značajke; Obrasci; Vrste obrazaca (radni nalog, izdatnica, potvrda primka, zadužnica); Važnost obrazaca.*

Dakle, sve navedeno u trogodišnjim strukovnim školama, a što pripada funkcionalnoj stilistici, razlikuje se od gimnazijskoga programa. Učenici strukovnih škola uče ono primarno i bitno njihovu opredjeljenju, a to je administrativno-poslovni funkcionalni stil.

7. ISTRAŽIVANJE FUNKCIONALNIH STILOVA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

7.1. Ciljevi istraživanja

Ova je tema odabrana kako bi se saznalo nešto više o učenju i poučavanju funkcionalnih stilova u osnovnoj školi. Isto tako, tema je odabrana i kako bi se postigao napredak u poučavanju kod profesora Hrvatskoga jezika. Pod pretpostavkom da će najviše polaznih tekstova u udžbenicima hrvatskoga jezika biti napisano književnoumjetničkim i novinarsko-publicističkim stilom, istražili su se udžbenici hrvatskoga jezika od petoga do osmoga razreda dvaju nakladnika.

Cilj je rada, analizom osnovnoškolskih udžbenika, dokazati da su učenici nedovoljno upućeni u polifunkcionalnost hrvatskoga standardnoga jezika. Želi se postići veća osviještenost profesora Hrvatskoga jezika kako bi se učenike pripremilo za daljnje obrazovanje, te da se veća pažnja posveti znanstvenome i administrativno-poslovnome stilu. Tako bi učenici bili kompetentniji pisati znanstvene radove te obrasce koji pripadaju administrativno-poslovnome stilu.

7.2. Metodologija istraživanja

7.2.1. Udžbenici

Rad je osmišljen tako da se prouče udžbenici hrvatskoga jezika od petoga do osmoga razreda dvaju nakladnika u kojima se istražila funkcionalna raslojenost. Istražili su se udžbenici dvaju nakladnika – Školska knjiga (2015) te Alfa (2014). Proučavani su udžbenici Školske knjige *Kocka vedrine 5, 6, 7, 8* autora Lade Franić-Glamuzzina, Dijane Grbaš Jakšić, Igora Matijašića, Irene Peić, Ine Randić Đorđević, Milene Žic, Zrinke Katalinić, Marice Motik, Maše Rimac Jurinović, Senke Sušac i Emilie Haukka. Izabrani udžbenici nakladnika Alfe, glase *Govori hrvatski 5, 6, 7 i 8* autorica Vlatke Biščan, Vesne Dresto te Sanje Miloloža.

Budući da su oba nakladnika iz godine 2014. i 2015. te su kao takvi vrlo slični u svojim polaznim tekstovima, kao i u samoj teoriji te analizi funkcionalnih stilova, za potrebe ovoga rada dodan je i udžbenik *Hrvatska krijesnica 5* iz godine 2007.

U navedenim su se udžbenicima proučavali lingvometodički predlošci, odnosno polazni tekstovi svake nastavne jedinice. Primarni je dio rada bio odrediti koliko je polaznih tekstova napisano određenim funkcionalnim stilom. Analizom lingvometodičkih predložaka željelo se prikazati koji je funkcionalni stil najzastupljeniji u nastavi Hrvatskoga jezika.

Osim proučavanja lingvometodičkih predložaka, proučilo se i poučavanje funkcionalnih stilova u osmome razredu koji tada dolaze kao zasebna nastavna tema. Na kraju se dolazi do zaključka da su funkcionalni stilovi prisutni u programu Hrvatskoga jezika svih osam godina, ali se u osmome razredu prvi puta pojmovno spominju te se teorijski objašnjavaju, terminologijom bliskoj učenicima osmih razreda.

7.2.2. Tijek istraživanja

Istraživanje se može podijeliti u dva dijela. U prvome dijelu proučavali su se lingvometodički predlošci nastavnih jedinica. Svaki se lingvometodički predložak određene nastavne jedinice pomno proučio te se, proučenom teorijom, došlo do zaključka kojemu funkcionalnom stilu pripada. Nakon proučene svake nastavne jedinice te svakoga lingvometodičkoga predloška, na kraju se brojčano izrazilo kojim je funkcionalnim stilom napisan svaki lingvometodički predložak.

U drugome dijelu istraživanja, prema Nastavnome planu i programu za osnovnu školu, proučavani su funkcionalni stilovi u osmome razredu. Proučila se teorija koja se isto tako usporedila u navedena dva udžbenika. Analizom i usporedbom dvaju udžbenika pomno se proučilo koji su lingvometodički predlošci bolji u pristupu funkcionalnih stilova. Također, proučio se i pristup u poučavanju svakoga funkcionalnoga stila (književnoumjetnički, razgovorni, znanstveni, administrativno-poslovni te novinarsko-publicistički stil) te su se navele usporedbe pri poučavanju u dvama udžbenicima.

7.3. Rezultati

Budući da je istraživanje provedeno u dva dijela, tako će se iznositi i rezultati. Rezultati će se prikazati brojčano, u tablicama, i teorijski, analizom dvaju udžbenika.

7.3.1. Zastupljenost funkcionalnih stilova u lingvometodičkim predlošcima

U tablici će se brojčano prikazati koliko je funkcionalnih stilova zastupljeno u lingvometodičkim predlošcima. Analizom se polaznih tekstova željelo prikazati koji je funkcionalni stil najzastupljeniji u nastavi Hrvatskoga jezika. U tablici 1 brojčano su prikazani funkcionalni stilovi u lingvometodičkim predlošcima u udžbeniku *Kocka vedrine 5, 6, 7 i 8*.

FUNKCIONALNI STIL	KOCKA VEDRINE 5	KOCKA VEDRINE 6	KOCKA VEDRINE 7	KOCKA VEDRINE 8	UKUPNO
znanstveni stil	0	0	0	1	1
administrativno- poslovni stil	0	2	1	2	5
novinarsko- publicistički stil	11	7	18	4	40
književnoumjetnički stil	7	8	7	5	27
razgovorni stil	4	6	2	3	15
nema polaznog teksta	1	3	4	14	22

Tablica 1. Brojčani prikaz funkcionalnih stilova u lingvometodičkim predlošcima u udžbenicima *Kocka vedrine 5, 6, 7, 8* (Školska knjiga, 2015.)

Ukupan broj polaznih tekstova u udžbenicima *Kocka vedrine 5, 6, 7 i 8* iznosi 110. Iz tablice je vidljivo kako je samo jedan polazni tekst napisan znanstvenim stilom, odnosno samo 0,91 %. Radi se o tekstu iz Opće enciklopedije *More*, a polazni je tekst dan učenicima u osmome razredu u nastavnoj jedinici *Znanstveni stil*. Administrativno-poslovnim stilom napisano je 5 polaznih tekstova, odnosno 4,55 % od ukupnoga broja tekstova, od petoga do osmoga razreda. U šestome razredu dva su takva teksta: *Bašćanska ploča* (prema prijevodu Branka Fučića) te *Pismo profesorici* (nastavna jedinica *Pluskvamperfekt*). U sedmome razredu, pri učenju *Autobiografije: Ivana Brlić Mažuranić*. U osmome su razredu, također, dva teksta: *Plan intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora*, iz članka 50., stavka 4. (pri učenju nastavne jedinice *Administrativno-poslovni stil*) te *Konvencija o pravima djeteta*, iz članka 8., 19., 28. i 31. (također pri učenju nastavne jedinice *Administrativno-poslovni stil*). Pogleda li se novinarsko-publicistički stil, odmah se uočava najveća brojka, čak 40 polaznih tekstova ili 36,36 % napisano je tim funkcionalnim stilom. Navest će se neki polazni tekstovi, primjerice u petome razredu pri učenju nastavnih jedinica *Genitiva* i *Akuzativa: Čipkarstvo u Hrvatskoj*. U šestome razredu: *Facebook (ne) ugrožava temeljna ljudska prava*, pri učenju nastavne jedinice *Glagoli po vidu*. U sedmome razredu jedan je od takvih tekstova *Vidimo li što želimo?* – tekst preuzet s web stranice (www.roda.hr), pri učenju nastavne jedinice: *Objektna rečenica*. U osmome razredu, kada se uči *Novinarski stil*, učenicima je ponuđen tekst *Havarija u splitskoj luci*, izvadak iz Jutarnjega lista. Književnoumjetničkim

funkcionalnim stilom napisano je 27 polaznih tekstova ili 24,55 %. Primjerice, kada se uči *Štokavsko narječje*, u osmome razredu osnovne škole, izabrani su tekstovi: *Oj, sokole*, hrvatska narodna pjesma; *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja Ive Brešana* te *Sokol ga nije volio*, Fabijana Šovagovića. Razgovornim je funkcionalnim stilom napisano 15 polaznih tekstova ili 13,64 %. U nastavnoj jedinici *Hrvatski jezik – prošlost i sadašnjost* umjesto teksta prikazan je strip u kojemu likovi razgovaraju. Bez polaznoga su teksta 33 nastavne jedinice, odnosno 20 %. Neke od nastavnih jedinica bez polaznoga teksta su: *Jednoznačnost i višeznačnost* (5. razred); *Počeci hrvatske pismenosti* (6. razred); *Zajednički jezik svih Hrvata* (7. razred); *Nastajanje riječi* (8. razred).

Dakle, prema rezultatima iz toga udžbenika vidljivo je da učenici ne mogu biti upoznati sa znanstvenim stilom ili administrativno-poslovnim ako su i sami polazni tekstovi pisani, u velikoj mjeri, književnoumjetničkim i novinarsko-publicističkim funkcionalnim stilom.

FUNKCIONALNI STIL	GOVORI HRVATSKI 5	GOVORI HRVATSKI 6	GOVORI HRVATSKI 7	GOVORI HRVATSKI 8	UKUPNO
znanstveni stil	1	0	0	1	2
administrativno- poslovni stil	0	0	0	5	5
novinarsko- publicistički stil	24	10	22	16	72
književnoumjetnički stil	5	11	10	7	33
razgovorni stil	1	4	1	1	7
nema polaznog teksta	0	0	0	0	0

Tablica 2. Brojčani prikaz funkcionalnih stilova u lingvometodičkim predlošcima u udžbenicima *Govori hrvatski 5, 6, 7, 8* (Alfa, 2014.)

Ukupan broj polaznih tekstova u udžbenicima *Govori hrvatski 5, 6, 7 i 8* nešto je veći od ukupnoga broja polaznih tekstova u udžbenicima *Kocka vedrine 5, 6, 7, i 8* te iznosi 119. Iz tablice se iščitava kako je i u tim udžbenicima znanstveni funkcionalni stil, u polaznim

tekstovima, najmanje zastupljen. S druge strane, u odnosu na prethodni udžbenik, ovdje su 2 takva polazna teksta ili 1,68 % od ukupnoga broja. Prvi je takav polazan tekst u petome razredu *Koliko je hrvatskih otoka* pri učenju nastavne jedinice *Brojevi*. Drugi je polazni tekst pisan znanstvenim funkcionalnim stilom u osmome razredu kada se učenici i upoznaju s njim (nastavna jedinica: *Različitost stilova*), a glasi *Češljugar*, izvadak iz enciklopedije. Administrativno-poslovnim stilom napisano je također pet polaznih tekstova, kao i u prethodnome udžbeniku, ili 4,2 %. Valja isto tako naglasiti da su ti polazni tekstovi, za razliku od prethodnih udžbenika, izdvojeni samo u osmome razredu. U nastavnoj jedinici *Pisanje kratica* takav je polazni tekst *Zagrebačka razglednica* (pismo). *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga jezika* polazni je tekst koji se veže za nastavnu jedinicu *Povijest hrvatskoga jezika*. U zasebnoj nastavnoj jedinici *Administrativno-poslovni stil* učenici se upoznaju s tekstem *Iz europske konvencije o ljudskim pravima*. Na tu se nastavnu jedinicu nadovezuje nastavna jedinica *Životopis*, a polazni je tekst *Životopis Ivane Vučković*. Također se nadovezuje i nastavna jedinica *Pismo* gdje učenici mogu uočiti razliku između tri teksta: *osobno, javno i poslovno pismo*. I u tim je udžbenicima novinarsko-publicističkim stilom napisano najviše polaznih tekstova i to od ukupnoga broja tekstova rezultat iznosi 72 ili 60,5 %. Moglo bi se reći da je brojka gotovo udvostručena u odnosu na udžbenike *Kocka vedrine 5, 6, 7 i 8*. Neki su od polaznih tekstova, primjerice: *Bura na Pagu izbacivala ribe* (5. razred, nastavna jedinica – *Subjektivno i objektivno pripovijedanje*); *Bile su to važne ceste* (6. razred, nastavna jedinica – *Perfekt*); *Iz ruku hrvatskih čipkarica* (7. razred, nastavna jedinica – *Nezavisnosložena rečenica*) ili „*Sedmi kontinent*“ *otvorio međunarodni dječji festival u Šibeniku*; *Uspješan početak dječjega festivala u Šibeniku* (7. razred, nastavna jedinica – *Vijest i komentar*); *Vis životinje*, izvadak iz Zidnih novina, 8. c razreda, 2010. godine (8. razred, nastavna jedinica – *Osvrt ili prikaz*) ili *Kako spriječiti nasilje na Facebooku* (8. razred, nastavna jedinica – *Problemski članak*). Književnoumjetničkim funkcionalnim stilom napisana su 33 polazna teksta (usporedi li se s prethodnim udžbenikom, brojke su približne) ili 27,73 %. Neki od polaznih tekstova napisani književnoumjetničkim funkcionalnim stilom su: *Zoltanovo jezično blago*, odlomak iz romana *Duh u močvari*, Ante Gardaša (5. razred, nastavna jedinica – *Hrvatski jezik i dvojezičnost*), *Gavran i lisica* (6. razred, nastavna jedinica – *Dramatizacija pripovjednoga teksta*), *Gdje su stajali Gavanovi dvori* (7. razred, nastavna jedinica – *Priložne rečenice*), *Moj hrvatski* (8. razred, nastavna jedinica – *Književni jezik, zavičajni govor i narječje*). Razgovornim je funkcionalnim stilom ukupno napisano 7 polaznih tekstova (što je gotovo dvostruko manje od drugoga izdavača udžbenika) ili 5,88 %. Neki od primjera su sljedeći: *Ivane, znam novi vic* (5. razred, nastavna jedinica – *Vokativ*), *Što*

će od tebe biti? (6. razred, nastavna jedinica – *Futur I.*), *Izviđačke jezične zgode* (7. razred, nastavna jedinica – *Razgovor*) gdje učenici na temelju spomenutoga polaznoga teksta dobivaju uvid i u razliku osobnoga, službenoga te privatnoga razgovora; *Kako je Matoš tražio stan* (7. razred, nastavna jedinica – *Upravni govor*), *Gurmanski razgovori* (8. razred, nastavna jedinica – *Razgovorni stil*). Zanimljivo je napomenuti kako u tim udžbenicima svaka nastavna jedinica ima svoj lingvometodički predložak ili polazni tekst što uvelike razlikuje izdavača Alfu od Školske knjige.

Iz navedenih se rezultata iščitava kako je novinarsko-publicističkim stilom napisano najviše polaznih tekstova, a drugi po redu je književnoumjetnički funkcionalni stil. No, smatra se da bi polazni tekstovi trebali biti raznovrsniji te pisani više znanstvenim, razgovornim ili administrativno-poslovnim stilom.

7.3.1.1. Zašto je polazni tekst učenicima bitan?

Polazni je tekst učenicima osnovnih škola vrlo bitan. Upravo od polaznoga teksta kreće učenje nove nastavne jedinice, ali se tijekom nastavnoga sata na njega i vraća. Tijekom prijašnjih godina u polaznim je tekstovima većinom bio zastupljen književnoumjetnički funkcionalni stil, dok je danas većinom zastupljen novinarsko-publicistički stil.

Navedeni rezultati dobiveni su nakon analize nastavnih tema i jedinica iz hrvatskoga jezika i jezičnoga izražavanja. Valja obratiti pažnju na to da je novinarsko-publicistički stil najzastupljeniji. Učenicima osnovnih škola u polaznim tekstovima valja skrenuti pozornost na cjelokupnu kulturu, događaje, opise osoba i sl. Iz toga je razloga novinarsko-publicistički stil u polaznim tekstovima najzastupljeniji. Odmah iza njega dolazi književnoumjetnički. Na taj se način povezuje književnost i hrvatski jezik. Rijetko dolaze prerađeni tekstovi književnih djela poput *Šume Striborove* Ivane Brlić-Mažuranić i drugi.

Ako se pogleda udžbenik hrvatskoga jezika iz 2007. godine (*Hrvatska krijesnica 5, Ljevak 2007*), dobiva se podatak da je čak 27 polaznih tekstova napisano književnoumjetničkim funkcionalnim stilom. Učenicima je književnoumjetnički funkcionalni stil najbliži, a to je vidljivo i iz toga podatka. Primjerice, jedan je od polaznih tekstova iz *Hrvatske krijesnice 5* i učenički ostvaraj iz Like, a glasi *Pripovidala mi moja baka*. Polazni je tekst vezan uz nastavnu jedinicu: *Zavičajni govori (narječja hrvatskoga jezika), Štokavsko narječje*. Uvidom u polazni tekst, načela hrvatskoga jezika su: načelo opće naobrazbe i stručne usmjerenosti, načelo odgojnosti, stvaralaštva, zavičajnosti, načelo međuovisnosti

nastavnih područja, načelo povezivanja i razlikovanja jezičnih razina, načelo estetske i obavijesne funkcionalnosti itd. Dakle, književnoumjetnički funkcionalni stil donosi mnoštvo načela koje učenici usvajaju i pritom to dalje primjenjuju u svakodnevnome životu.

Ovdje je vrlo zanimljivo napomenuti kako se polazni tekstovi iz 2014. i 2015. godine razlikuju od polaznih tekstova iz 2007. godine. Kao što je u prethodnome dijelu rada već i navedeno, predmet istraživanja bili su udžbenici hrvatskoga jezika iz 2014. i 2015. godine: *Kocka vedrine 5, 6, 7, 8* (Školska knjiga, 2015) i *Govori hrvatski 5, 6, 7, 8* (Alfa, 2014). Naime, govoreći o književnoumjetničkome funkcionalnome stilu, u *Kocki vedrine 5* dobiva se podatak o samo 7 polaznih tekstova pisanih tim stilom. U *Kocki vedrine 6* književnoumjetničkim funkcionalnim stilom napisano je 7 polaznih tekstova. *Kocka vedrine 7* ponovo donosi podatak od 7 polaznih tekstova napisanih književnoumjetničkim funkcionalnim stilom i na kraju *Kocka vedrine 8* donosi podatak od samo 5 polaznih tekstova napisanih tim stilom.

Razmak od samo osam godina govori da su promjene vidljive. Polazni tekstovi moraju biti raznovrsni, učenici se ne bi smjeli bazirati samo na književnoumjetnički funkcionalni stil. Upravo zbog toga autori su tih udžbenika u polazne tekstove uveli i tekstove napisane novinarsko-publicističkim stilom, a da je bitan i razgovorni stil govori nam i nemali broj polaznih tekstova napisanih upravo tim stilom (u usporedbi s udžbenikom iz 2007. godine).

Proučavajući polazne tekstove navedenih udžbenika, u obzir se uzelo i učenje funkcionalnih stilova. Učenici se osnovne škole, prema Nastavnome planu i programu, prvi puta susreću s pojmovima i teorijom o funkcionalnoj stilistici u osmome razredu. Međutim, i u ranijim se razredima navode funkcionalni stilovi poput učenja biografije i autobiografije ili samom različitošću lingvometodičkih predložaka.

7.3.2. Učenje funkcionalnih stilova u osmome razredu osnovne škole

U sklopu predmetne sastavnice jezično izražavanje, učenici se prvi put u osmome razredu susreću s pojmom *stil* u hrvatskome jeziku. Brojne su nastavne teme, prema Nastavnome planu i programu, posvećene funkcionalnome stilu: *Različitost stilova*, *Razgovorni stil*, *Rasprava*, *Problemski članak*, *Novinarski stil*, *Administrativno-poslovni stil*, *Životopis*, *Osvrt ili prikaz te Pismo*. U prvoj nastavnoj temi, *Različitost stilova*, napravljen je uvod u pet osnovnih funkcionalnih stilova, a obrazovna su postignuća: „prepoznati i razlikovati književnoumjetnički, znanstveni, novinarski, administrativno-poslovni i

razgovorni stil; razumjeti potrebu za različitim stilovima izražavanja“ (NPIP 2006: 49). Prema obrazovnim postignućima, učenici moraju osvijestiti potrebu za ovladavanjem svim funkcionalnim stilovima. Osim književnoumjetničkoga i novinarsko-publicističkoga stila, koji je u većini slučajeva u njihovu životu prisutniji, učenici moraju osvijestiti potrebu i za znanstvenim te administrativno-poslovnim stilom.

Karol Visinko postavlja pitanje „Koja je vrijednost teme u životu učenika?“ odnosno „Koji se ishod želi postići?“ različitošću stilova u 8. razredu (2014: 34). Nastavlja s odgovorom da je „ishod razvijati misao o važnosti zapažanja različitosti u stilovima i u skladu s tim razlikovati način čitanja pojedine vrste teksta i znati odrediti njegovu svrhu u svakodnevnoj komunikacijskoj jezičnoj praksi“ (2014: 33). Autorica želi naglasiti da je čitanje izrazito bitno u životu čovjeka, a posebno za učenike osnovne škole. Stoga, učenici moraju znati čitati sve tekstove pisane različitim stilovima i biti upoznati s različitošću stilova. Učenici trebaju imati uvid u različitost funkcionalnih stilova kao i razumjeti potrebu za različitim načinima izražavanja.

U udžbeniku *Govori hrvatski 8* navedene su sve nastavne jedinice, kao što i nalaže Nastavni plan i program. Počinje se s *Različitošću stilova* da bi se na kraju završilo s *Pismom*. Učenike se uvodi u pojam *stil*: „Stil je način jezičnoga izražavanja“ (*Govori hrvatski 8*, Bišćan, Dresto, Miloloža 2014: 86). Za primjer su dana tri različita polazna teksta o češljugaru (dva su teksta napisana književnoumjetničkim funkcionalnim stilom, a treći je tekst napisan znanstvenim funkcionalnim stilom). Na taj način učenici dobivaju uvid da se o jednome pojmu, u ovome slučaju o pojmu češljugar, može pisati na više različitih načina. Na kraju nastavne jedinice dan je prikaz svih pet funkcionalnih stilova te njihove kratke definicije.

Nakon uvoda u funkcionalne stilove slijede zasebne nastavne jedinice: *Razgovorni stil*, *Novinarski stil* te *Administrativno-poslovni stil*. Sljedeća je nastavna jedinica *Životopis* i ona se nadovezuje na *Administrativno-poslovni stil*. Administrativno-poslovni stil izrazito je bitan funkcionalni stil za učenike osmih razreda jer će se nakon završenoga školovanja susresti s različitom administracijom, dokumentima i obrascima. Upravo je zbog toga u udžbeniku dan prikaz molbe te registracijski obrazac za kandidate koji se upisuju u srednju školu. U nastavnoj jedinici *Životopis*, prikazana je razlika između književnoumjetničkoga životopisa te životopisa pisanoga administrativno-poslovnim stilom. Uz obrazac za srednju školu, životopis je sljedeći koji će učenicima trebati pri upisu. Dakle, iz svega navedenoga vidljivo je da se učenicima osmih razreda nastavna jedinica želi približiti njihovoj dobi i interesima. Bitno je

da učenici shvate namjeru pisanja tim stilom te da taj stil nastave upotrebljavati i u budućnosti.

Ono što valja napomenuti jest da ne postoji znanstveni stil kao zasebna nastavna jedinica. O osobitostima znanstvenoga stila ponešto je napisano na samome početku u uvodu o funkcionalnim stilovima. Međutim, kao što je prethodno već napomenuto, o edukativnome mediju znanstvenoga stila nema spomena. Učenici će se odmah u prvome razredu srednje škole susresti s referatom. Oni bi trebali znati da referat ide u domenu znanstvenoga funkcionalnoga stila te bi trebali znati barem poneke informacije o tom kako napisati referat. Osim referata, učenici će se susresti i s ostalim školskim radovima. U ovome se radu smatra da bi profesori Hrvatskoga jezika, pri učenju znanstvenoga funkcionalnoga stila, u osmome razredu osnovne škole, trebali učenicima dati osnovne informacije o edukativnome mediju znanstvenoga stila. Prvo počevši od referata, a zatim spomenuti kako postoji i maturalni rad, seminarski rad te diplomski rad. S informativnim medijem znanstvenoga stila učenici se prije susreću služeći se enciklopedijom.

Ista je situacija i u udžbeniku *Kocka vedrine 8*. Počinje se administrativno-poslovnim stilom, nastavlja se književnoumjetničkim, znanstvenim, novinarskim i razgovornim stilom. Za razliku od udžbenika *Govori hrvatski 8*, ovdje nema uvodne nastavne jedinice o funkcionalnim stilovima.

Administrativno-poslovni stil zaista je donesen opširno i slikovito. Nalazi se u dva dijela (str. 123. i str. 173.). U prvome su dijelu opisana obilježja, podjele i definicija stila. Tu se nalazi i nastavna jedinica *Životopis* u kojoj je također navedena razlika između životopisa pisanoga književnoumjetničkim stilom te administrativno-poslovnim funkcionalnim stilom. Također, razrađen je i dopis koji će učenicima trebati u slučaju ako se kao pojedinci obraćaju ustanovi. U drugome dijelu prikazan je zakonodavno-pravni podstil u *Planu intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora* (2014: 173).

Znanstveni je stil prikazan na jednoj stranici (str. 172.). Kao što je već rečeno, doneseni su pojmovi iz Opće enciklopedije te ni u tome slučaju nema spomena o edukativnome mediju toga stila.

7.3.2.1. Znanstveni stil u udžbenicima

Tošović, poput Silića, navodi odlike znanstvenoga stila, a to su: logičnost, apstraktnost, objektivnost, preciznost, normativnost, hermetičnost, terminologičnost, strog izbor leksičkog materijala te monološko kazivanje (2002: 268). Da je tomu zaista tako, pokazuje i sljedeći primjer:

„Češljugar (*Carduelis carduelis*), malena je vrapčarka iz porodice zeba. Gnijezdi se na listopadnom drveću. Ženka snese 4 – 6 jaja, a ptići se izlegu nakon 11 – 14 dana“ (*Govori hrvatski 8*, Bišćan, Dresto, Miloloža 2014: 86).

U tome se primjeru uočavaju kratke rečenice lišene subjektivnosti, a dovoljno konkretno napisane da bi se mogle znati osnovne informacije o češljugaru. Osim toga, da je riječ o znanstvenome stilu u navedenome primjeru, govori i činjenica da prevladavaju stručni izrazi (*Carduelis carduelis*). Definiciju koju autori daju učenicima u udžbeniku glasi: „Stil znanstvenih djela – radova, monografija, članaka – naziva se znanstveni stil“ (Bišćan, Dresto, Miloloža 2014: 87). Osim kratke definicije, autori naglašavaju i objektivnost, sažetost, jezgrovitost te obilježenost stručnim izrazima radi što veće točnosti (Bišćan, Dresto, Miloloža, 2014: 88). Na taj se način učenici osmoga razreda susreću sa znanstvenim stilom, prvo u polaznome tekstu *Češljugar* (izvadak iz enciklopedije), a zatim u kratkome objašnjenju što znanstveni stil zaista jest.

Usporedi li se *Govori hrvatski 8* s *Kockom vedrine 8*, dobiva se nešto drugačija definicija znanstvenoga stila: „Stil kojim se pišu znanstvene rasprave, enciklopedijski članci te kojim se prenose nove spoznaje naziva se znanstveni stil. Osnovna su mu obilježja preciznost, jezgrovitost i strogost izlaganja, objektivnost i logičnost prikazivanja. U znanstvenim tekstovima prevladavaju imenske riječi, mnogo je ustaljenih izraza, definicija, bilježaka ispod crte i sl. Karakterizira ga upotreba stručnih termina“ (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 172). U udžbeniku *Kocka vedrine 8* definicija je prilagođena učenicima osmih razreda, a osim definicije daje se i prikaz razlika između prirodnih, društvenih i humanističkih znanosti. Kao polazni tekst učenicima je dan pojam *more* iz Opće enciklopedije:

„More čine vodene mase na površini Zemljine kore prosječno jednakih fizikalnih i kemijskih svojstava koje su u međusobnoj vezi. Važno svojstvo morske vode je slanost ili

salinitet kojom se iskazuje ukupna količina svih otopljenih soli u 1000 g morske vode“. (Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 172).

Kao što se moglo vidjeti iz tih dvaju udžbenika, autori navode informativni medij znanstvenoga stila, odnosno u polazne tekstove navode pojmove iz Opće enciklopedije. Navedeno je gdje se znanstveni stil rabi, ali ni u jednom se udžbeniku ne spominje edukativni medij znanstvenoga stila. Učenicima nije dan prikaz što uopće edukativni pismeni medij obuhvaća. Na taj se način učenici završnoga, osmoga razreda ne susreću s pojmovima referat ili primjerice maturalni rad. Ono što bi učenici osmoga razreda trebali naučiti na kraju svojega osmogodišnjega školovanja iz znanstvenoga stila je barem definicija te kako se referat piše. To je ono s čime će se većina učenika u daljnjem školovanju susretati pa ne bi bilo zgoroga spomenuti na samome satu održavanja znanstvenoga stila.

7.3.2.2. Administrativno-poslovni stil u udžbenicima

U integriranome udžbeniku za 8. razred *Kocka vedrine* navodi se da je administrativno-poslovni stil „stil koji se primjenjuje u službenoj komunikaciji između pojedinca i različitih ustanova, između država, državnika i ustanova te stil kojim se piše ustav, zakoni, pravilnici, rješenja, naredbe, priopćenja, narudžbe, uplatnice, računi, molbe, žalbe, upitnici, ankete i sl.“ (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 173). Osim navedene definicije, autori također napominju osnovne značajke stila kao i to da obiluje imenskim konstrukcijama. Kao primjer polaznoga teksta za taj stil autori navode *Opće odredbe Plana intervencije kod iznenadnih onečišćenja mora* (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 173). Navođenje primjera iz udžbenika:

„Na temelju članka 50. stavka 4. Zakona o zaštiti okoliša (Narodne novine broj 110/07) i članka 63. stavka 2. Pomorskog zakonika (Narodne novine broj 181/04, 76/07), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 2008. godine donijela PLAN INTERVENCIJA KOD IZNENADNIH ONEČIŠĆENJA MORA“ (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 173).

U istome udžbeniku postoji i nastavna jedinica pod nazivom *Administrativno-poslovni stil*. Autori napominju da se tim stilom pišu zakoni, pravilnici, poslovni dopisi, molbe, prijave, zahtjevi, zapisnici, odluke, ugovori itd. (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 126). Odabrani polazni tekst je *Konvencija o pravima djeteta*. Izdvojeni

su članci 8., 19., 28. i 32 (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 123-124).

Sljedeća je nastavna jedinica *Životopis*. U toj se nastavnoj jedinici učenicima želi približiti razlika između životopisa pisanoga administrativno-poslovnim stilom i životopisa pisanoga književno-umjetničkim stilom. Primjer životopisa pisan administrativno-poslovnim stilom naveden učenicima:

„Zovem se Marija Mišić. Rođena sam 1992. g. u Omišu, gdje i sada živim. Osmi razred OŠ Mladost završila sam s vrlo dobrim uspjehom. Pokazivala sam interes za područja likovne kulture i engleskog jezika te sam iz tih predmeta i ocijenjena odličnom ocjenom“ (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 129).

Za razliku od toga životopisa, životopis pisan književnourjetničkim stilom glasi:

„Ime mi je Ivan Ivanišević. Rođen sam jednoga proljetnog dana 1992. g. u prelijepome Krešimirovu gradu. Nakon veselih i razigranih vrtićkih dana pošao sam u osnovnu školu, u kojoj sam proveo i lijepe i ružne trenutke“ (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 130).

Razlika je između tih dvaju životopisa i više nego očita. Nakon polaznih tekstova, autori navode učenike da sami dođu do svojih rješenja, ne dajući im definicije nego postavljajući im pitanja poput: „Koji je od njih pisan administrativno-poslovnim stilom? Koje podatke o Ivanovu životu nije potrebno navesti u životopisu namijenjenome upisu u školu? Koja su obilježja stila kojim je napisan Ivanov životopis?“ (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 130).

Da je životopis itekako bitan, govori i činjenica da se učenike upoznaje i s tzv. *curriculumom vitae* (CV). „To je kratak, pregledan i tipiziran tekst koji sažima sve važne podatke o osobi“⁹ (Kocka vedrine 8, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 130).

Osim životopisa, poseban se naglasak stavlja i na dopis¹⁰.

⁹ Usp. s Frančić, Hudeček, Mihaljević (2005) gdje autorice upotrebljavaju naziv tablični životopis.

¹⁰ U *Kocki vedrine 8* nema definicije, ali u udžbeniku *Govori hrvatski 8* definicija dopisa glasi: „Dopis je službena obavijest pošiljatelju o sadržaju koji se najčešće nalazi u privitku dopisa“ (Govori hrvatski 8, Bišćan, Dresto, Miloloža 2014: 101).

Nešto sažetija definicija administrativno-poslovnoga stila u udžbeniku za 8. razred *Govori hrvatski 8* glasi: „Dokumenti, statuti, zakoni, konvencije, različite pisane isprave, molbe i zahtjevi pišu se sažetim, jednoznačnim i jednostavnim rečenicama. Taj se stil naziva administrativno-poslovni stil“ (Govori hrvatski 8, Bišćan, Dresto, Miloloža 2014: 98). Osim navedene definicije, autori navode i neka obilježja stila (ustaljene riječi i izrazi, jednoznačnost, jasnoća, objektivnost, točnost i preciznost, neosobni oblici). Kao polazni tekst nastavnoj jedinici *Administrativno-poslovni stil* učenicima su dana dva članka *Iz europske konvencije o ljudskim pravima*. Za razliku od udžbenika *Kocka vedrine*, u tome su udžbeniku autori dali i pravila kako napisati molbu, pisane obrasce, a dane su i definicije zahtjeva, dopisa, zapisnika, prijave i životopisa.

I u tome je udžbeniku životopis¹¹ posebna nastavna jedinica. Prvi je polazni tekst *Životopis Ivane Vučković*, napisan književnoumjetničkim funkcionalnim stilom:

„Živim u ulici koja je dobila ime po znamenitom hrvatskom domoljubu i političaru – Stjepanu Radiću. (...)“ (Govori hrvatski 8, Bišćan, Dresto, Miloloža, 2014: 102).

Takva se vrsta životopisa naziva još i autobiografijom – „životopis u kojemu osoba iznosi podatke o sebi zove se autobiografija“ (Govori hrvatski 8, Bišćan, Dresto, Miloloža 2014: 104). Tako u udžbeniku *Kocka vedrine 7* postoje dvije zasebne nastavne jedinice: *Biografija* i *Autobiografija*. Polazni je tekst u nastavnoj jedinici *Biografija – Ivana Brlić-Mažuranić*, a drugi je polazni tekst *S ili Š – pitanje je sad* (Ivan Meštrović, Josip Juraj Strossmayer). Autobiografija Ivane Brlić-Mažuranić stavljena je kao polazni tekst u istoimenoj nastavnoj jedinici. Na taj način, u istoj temi, o jednoj ženi i književnici učenici najbolje mogu uočiti razlike između biografije i autobiografije. Nadalje, spominje se i životopis pa učenici na primjeru životopisa (tabličnoga) uočavaju razlike između romansirane autobiografije i životopisa koji se koriste u službenim prilikama, kako kažu autori toga udžbenika. Ukratko se navode obilježja životopisa (objektivnost, jednoznačnost, preciznost, izvještavanje te istinitost/dokumentiranost) i romansirane autobiografije (subjektivnost, slikovitost, opširno pripovijedanje, istinitost/dokumentiranost)¹². U udžbeniku *Govori hrvatski 7*, biografija i autobiografija tvore jednu nastavnu jedinicu. Polazni su tekstovi *Dva*

¹¹ Definicija iz udžbenika (*Govori hrvatski 8*, Bišćan, Dresto, Miloloža 2014: 103) glasi: „Životopis je kratko i jasno iznošenje osnovnih podataka o kojoj osobi. Podatci se iznose kronološki“.

¹² Uočiti da se nigdje ne spominje administrativno-funkcionalni stil, učenici se sa stilovima upoznaju u osmome razredu osnovne škole.

teksta o Slavku Kolaru. Prvi je tekst biografija, a drugi tekst o Slavku Kolaru je autobiografija¹³. Bitno je napomenuti da u tome udžbeniku nema spomena o životopisu i njegovim obilježjima (u sedmome razredu) kao u *Kocki vedrine 7*.

Za razliku od udžbenika *Kocka vedrine 8*, u tome se udžbeniku ne navodi narativni životopis pisan administrativno-poslovnim stilom. Također, naziv *curriculum vitae* spominje se u rubrici za znalce te se ukratko objašnjava taj latinski naziv.

7.3.2.3. Novinarsko-publicistički stil u udžbenicima

S novinarskim se stilom osnovnoškolski učenici upoznaju još od ranijih razreda osnovne škole, ali u osmome razredu postoji nastavna jedinica gdje se uči definicija i obilježja stila. Valja naglasiti da se u oba udžbenika (*Kocka vedrine 8* i *Govori hrvatski 8*) nastavne jedinice nazivaju jednostavno *Novinarski stil*. Definicija koju učenici uče iz integriranoga udžbenika *Kocka vedrine 8* glasi: „Stil koji ljude obavještava o najnovijim događajima na svim područjima života naziva se novinarski stil“ (*Kocka vedrine 8*, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 174). Dalje se naglašava kako se tim stilom služe novinari, a ostvaruje se osim u tiskovinama i na radiju, televiziji te na internetskim portalima. Osim toga, navedene su i brojne vrste poput komentara, intervjua, podlistka, kolumni i sl. Polazni tekst koji se učenicima daje na početku nastavne jedinice članak je iz *Jutarnjega lista* (22. ožujka 2010.) *Havarija u splitskoj luci*. Na taj način učenici uče što je naslov, a što podnaslov i kakva je ovo vrsta novinskoga članka. Osim toga polaznoga teksta, tu su još i *Oči u oči s morskim čovikom* (novinska vijest) te intervjua s Blankom Vlašić (*Kocka vedrine 8*, Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka, 2015: 176-177).

Za razliku od *Kocke vedrine 8*, u udžbeniku *Govori hrvatski 8*, nešto je opširnija nastavna jedinica *Novinarski stil*. Nastavna jedinica započinje polaznim tekstom *Mladi filmski producent uoči premijere filma Košnice, provincija je još samo u glavama*, odnosno započinje intervjua s Ivanom Kelavom. U tome udžbeniku postoji kratka definicija novinarskoga stila koja glasi: „novinarskim se stilom služe novinari i publicisti. To je stil javnoga priopćavanja“ (*Govori hrvatski 8*, Bišćan, Dresto, Miloloža, 2014: 95). Dana su i obilježja stila poput objektivnosti, zanimljivosti, sažetosti i aktualnosti. U toj se nastavnoj jedinici obrađuje žanr intervjua te se daje njegova definicija kao i ostala obilježja.

¹³ „Autobiografija je tekst o vlastitom životu, u njemu pisac iznosi svoj životopis“ (*Govori hrvatski 7*, Bišćan, Dresto, Miloloža, 2014: 104).

7.3.2.4. Književnoumjetnički stil u udžbenicima

U udžbeniku *Kocka vedrine 8* definicija glasi: „Stil koji nalazimo u književnim djelima naziva se književnoumjetnički ili beletristički stil. Glavna su mu obilježja subjektivnost prikazivanja, osjećajnost, slikovitost, izrazita figurativnost, jezična kreativnost te slobodan odnos prema pravopisnoj i gramatičkoj normi“ (Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka, 2015: 171). Isto tako, u udžbeniku se uvodi i pojam poetizam ili beletrizam, odnosno riječi koje su arhaične i rabe se u pjesništvu (usp. Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka, 2015: 171). Također se naglašava da se taj stil različito ostvaruje u lirici, epici i drami. Primjer polaznoga teksta je Pupačićeva pjesma *More*.

Nešto je sažetija definicija iz udžbenika *Govori hrvatski 8*: „Književnoumjetnički način izražavanja stil je književnih djela, (pjesnički, pripovjedni ili dramski). Književnoumjetnički stil naziva se još i poetski stil“ (Bišćan, Dresto, Miloloža, 2014: 87). Također se navode i obilježja stila (subjektivnost, slikovitost, osjećajnost, zasićenost izražajnim jezičnim sredstvima, primjerice usporedbama, metaforama, epitetima...). U toj nastavnoj jedinici pod nazivom *Različitost stilova*, naveden je ulomak iz pjesme *Češljugari* Nikole Milićevića. Vratili su se na znanstveni stil iz toga udžbenika u kojemu je za primjer odabran tekst *Češljugar* iz opće enciklopedije te vidjevši ovdje ulomak iz pjesme *Češljugari* iz književnoumjetničkoga stila, zaključuje se kako je tema pomno odabrana te da je napravljena poveznica kako bi učenici što lakše uvidjeli razlike između tih dvaju stilova.

Književnoumjetnički se stil prvi put, kao stil hrvatskoga standardnoga jezika, uči u osmome razredu osnovne škole. Međutim, valja naglasiti kako su se učenici s tim stilom susreli i prije. Po prvi se put susreću s definicijom stila, njegovim obilježjima, kao i načinom izražavanja, ali književnoumjetnički se stil proteže u svim razredima osnovne škole. Naime, govoreći o udžbenicima hrvatskoga jezika, većinom se za polazne tekstove odabire upravo takva vrsta stila. Učenicima se na taj način jezik i jezično izražavanje želi približiti upravo putem književnosti. Kao primjer istaknut će se nastavna jedinica *Čakavsko narječje*. U udžbeniku *Govori hrvatski 8* navode se polazni tekstovi Joze Vrkića, ulomak iz putopisa, *otok Pag* ili drugi polazni tekst Tomislava Milohanića, *Istra*.

7.3.2.5. Razgovorni stil u udžbenicima

U udžbeniku *Kocka vedrine 8* nastavna je jedinica *Razgovorni stil* obrađena zaista opširno. „Kada slobodno i spontano razgovaramo s prijateljima, članovima obitelji, uopće s bliskim osobama o različitim temama, služimo se razgovornim stilom. To je stil privatnih

svakodnevnih razgovora. Njegov je najčešći pojavni oblik dijalog“ (Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka, 2015: 180). Posebno se objašnjava neposrednost, rječnička raznorodnost te tematska otvorenost. Za polazni su tekst autori odabrali ulomak iz romana Sanje Pilić *Sasvim sam popubertetio* (Jurić Stanković, Šimić, Šodan, Haukka 2015: 179):

- „Gdje se upisuješ, kaj se može? U klasičnu, ipak? – upitao je Bero.
- Da – odgovorio sam. – Izgleda.
- Ja ću također pokušati u treću gimnaziju. Ali morat ću imati dobre veze...
- Ja nemam veze“.

U navedenome ulomku učenici osmih razreda mogu razgovorni stil odmah uočiti i na grafijskoj razini. Osim toga, navedeni ulomak donosi dijalog dvaju prijatelja. Nakon što nauče obilježja stila, učenici će se moći vratiti polaznome tekstu te uočiti i obilježja razgovornoga stila poput žargonizama, poštapalica i sl.

Udžbenik *Govori hrvatski 8* također donosi obilježja razgovornoga stila (osobnost, prirodnost, neslužbenost, neposrednost i opuštenost), te kažu da se: „razgovorni stil rabi najčešće u govornom obliku, ali se nalazi i u pisanom obliku, primjerice u osobnim porukama, pismima, bilješkama“ (Bišćan, Dresto, Miloloža, 2014: 91). Navedeni su autori za polazni tekst te nastavne jedinice odabrali tekst pod nazivom *Gurmanski razgovori* (Bišćan, Dresto, Miloloža 2014: 89):

- „Znaš ti Marka kad počne pričat o hrani u tabletama. To ti je njegova fiks-ideja i furt o tome govori. Njemu ti je hrana nužno zlo. (...)
- Je, Marko je čudan tip! Ali čudni su i neki likovi što guštaju u hrani. Moj frend Šime prizna samo dalmatinsku spizu (...)

Razumljivo je da su autori odabrali takav tekst za učenike osmih razreda kada se uči razgovorni stil. Navedeni dijalog obiluje neknjiževnim riječima, poštapalicama, kolokvijalizmima i sl. Također, tekst je uređen grafički te se odmah uočava da se radi o razgovoru, odnosno dijalogu.

Naravno da su učenici osnovnih škola upoznati s razgovorom i dijalogom još iz nižih razreda osnovne škole, ali se sada upoznaju s njegovim glavnim obilježjima. Osim toga, u polaznim se tekstovima u udžbenicima hrvatskoga jezika ponekad navode i tekstovi razgovornoga stila. Većinom su ti tekstovi u obliku stripa gdje likovi međusobno vode razgovor. Takvi su tekstovi izvrstan primjer učenicima pri uočavanju nekoga obilježja jezika,

kao što je to upravni i neupravni govor. Jedan je od takvih primjera dan i u udžbeniku *Kocka vedrine 7* upravo pri učenju upravnoga i neupravnog govora (Motik, Sušac, Katalinić, Jurinović, Haukka 2015: 146):

„Mama, u školi mi je dosadno.“

„Jesi li možda umorna?“

„Užasno!“ (...)

Dakle, učenici u navedenome primjeru uočavaju da se radi o razgovoru i to dijalogu, ali se sa svim njegovim obilježjima susreću tek u osmome razredu osnovne škole.

8. ZAKLJUČAK

Uzevši u obzir različite definicije stila i stilistike, željelo se prikazati koliko je stilistika, kao heuristička znanost, plodno područje za istraživanje. Brojni su autori (Tošović, Katnić-Bakaršić, Pranjković, Frančić, Hudeček, Mihaljević i dr.) pisali o stilu i funkcionalnoj stilistici, ali se u ovome radu težište stavilo na rezultate i zaključke proučavanja Josipa Silića koji, poput još nekih autora, donosi „školsku“ podjelu funkcionalnih stilova koja se, kao takva, poučava u osnovnim i srednjim školama. Podjela na pet funkcionalnih stilova proučila se u odabranim udžbenicima hrvatskoga jezika.

Rezultati dijela istraživanja odabranih udžbenika pokazali su da su učenici osnovnih škola nedovoljno upoznati sa stilistikom i njezinom podjelom. Proučavajući lingvometodičke predloške svake nastavne jedinice dolazi se do zaključka da je mali broj polaznih tekstova napisan znanstvenim i administrativno-poslovnim funkcionalnim stilom. Najveći je broj polaznih tekstova napisan novinarsko-publicističkim i književnoumjetničkim funkcionalnim stilom. Upravo je to jedan od ključnih razloga zašto su učenici osnovnih škola nedovoljno upoznati s ostalim funkcionalnim stilovima. Istina je da svoje znanje o funkcionalnoj stilistici proširuju u srednjoj školi, ali smatra se da bi učenici trebali biti više upoznati s funkcionalnom stilistikom i u osnovnoj školi. Jedan od razloga zašto je bitno poznavanje i ostalih funkcionalnih stilova je i prijava u srednju školu kada se učenici moraju služiti administrativno-poslovnim stilom.

Cilj ovoga rada bio je ukazati profesorima Hrvatskoga jezika u osnovnim školama da se pri učenju funkcionalne stilistike posluže i drugim metodičkim materijalima kako bi učenicima približili polifunkcionalnost hrvatskoga jezika. Osim toga, usmenim primjerima učenicima se može objasniti da, primjerice, referat spada pod znanstveni stil te da se moraju pridržavati određenih pravila. Isto tako, u srednjoj školi čekat će ih seminarski radovi ili maturalni radovi, pa je isto tako dobro napomenuti zašto se određenih pravila treba pridržavati.

9. POPIS LITERATURE

BADURINA, Lada i Marina KOVAČEVIĆ (2001) *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

BAGIĆ, Krešimir (2004) *Treba li pisati kako dobri pisci pišu?* Zagreb: Disput.

FRANČIĆ, Anđela; HUDEČEK, Lana; MIHALJEVIĆ, Milica (2005) *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Hrvatski jezični portal. <http://hjp.novi-liber.hr/> (pregled: 27.12.2015.)

HUDEČEK, Lana i Milica MIHALJEVIĆ (2009) *Jezik medija – publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

JOSIĆ, Ljubica (2010) Književnoumjetnički stil – funkcija standardnoga jezika, jezik sui generis ili "nadstil"? *Studia lexicographica*. Zagreb. God. 4. Br. 2 (7). Str. 27-48.

KATNIĆ-BAKARŠIĆ, Marina (2001) *Stilistika*. Sarajevo: Naučna i univerzitetska knjiga.

Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006) Tekst uredili: Dijana Vican i Ivan Milanović Litre. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Nastavni planovi i programi za gimnazije i strukovne škole. <http://www.nevvo.hr/drzavnamatura/web/public/dokumenti> (pregled: 27.12.2015.)

NEMETH-JAJIĆ, Jadranka. *Metodički aspekti čitanja neknjiževnih tekstova u nastavi hrvatskoga jezika*. <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/11.html> (pregled: 27.12.2015.)

PRANJIĆ, Krunoslav (1985) *Jezik i književno djelo*. Ogledi za lingvostilističku analizu književnih tekstova. Beograd: IGRO Nova Prosveta.

SILIĆ, Josip (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.

TEŽAK, Stjepko (1996) *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.

TOŠOVIĆ, Branko (2002) *Funkcionalni stilovi (Funktionale Stile)*. Graz: Insittut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz.

UDIĆ, Sanda Lucija (2010) Jezik književnosti i sustav funkcionalnih stilova standardnoga jezika. *Lahor* – 9. Str. 7-20.

VISINKO, Karol (2014) *Čitanje poučavanje i učenje*. Zagreb: Školska knjiga.

KONZULTIRANI UDŽBENICI

BIŠĆAN, Vlatka i dr. (2014) *Govori Hrvatski 5*. Zagreb: Alfa.

BIŠĆAN, Vlatka i dr. (2014) *Govori Hrvatski 6*. Zagreb: Alfa.

BIŠĆAN, Vlatka i dr. (2014) *Govori Hrvatski 7*. Zagreb: Alfa.

BIŠĆAN, Vlatka i dr. (2014) *Govori Hrvatski 8*. Zagreb: Alfa.

FRANIĆ-GLAMUZINA, Lada i dr. (2015) *Kocka vedrine 5 – 1. dio*. i *Kocka vedrine 5 - 2.dio*. Integrirani udžbenik hrvatskog jezika i književnosti s višemedijskim nastavnim materijalima u petom razredu osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

FRANIĆ-GLAMUZINA, Lada i dr. (2015) *Kocka vedrine 6 – 1. dio*. i *Kocka vedrine 6 - 2.dio*. Integrirani udžbenik hrvatskog jezika i književnosti s višemedijskim nastavnim materijalima u šestom razredu osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

JURIĆ, STANKOVIĆ, Nataša (2015) *Kocka vedrine 8 – 1. dio*. i *Kocka vedrine 8 -2.dio*. Integrirani udžbenik hrvatskog jezika i književnosti s višemedijskim nastavnim materijalima u osmom razredu osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

KATALINIĆ, Zrinka (2015) *Kocka vedrine 7 – 1. dio* i *Kocka vedrine 7 – 2. dio*. Integrirani udžbenik hrvatskog jezika i književnosti s višemedijskim nastavnim materijalima u sedmom razredu osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

KOVAČ, Slavica i dr. (2007) *Hrvatska krijesnica 5*. Zagreb: Ljevak.

10. DODATAK: Analiza udžbenika

Kratice:

KU – književnoumjetnički funkcionalni stil

RS – razgovorni funkcionalni stil

NP – novinarsko-publicistički funkcionalni stil

ADM – administrativni funkcionalni stil

ZN – znanstveni funkcionalni stil

KOCKA VEDRINE 5 – ŠKOLSKA KNJIGA: Lada Franić-Glamuzzina, Dijana Grbaš Jakšić, Igor Matijašić, Irena Peić, Ina Randić Đorđević, Milena Žic, Zrinka Katalinić, Marica Motik, Maša Rimac Jurinović, Senka Sušac, Emilia Haukka, Zagreb, 2015.

1. Jednoznačnost i višeznačnost – bez polaznog teksta
2. Hrvatski jezik – prošlost i sadašnjost – RS (strip)
3. Pravopis – veliko početno slovo – KU (*Sladoraj*, učenički rad, str. 34.)
4. Promjenjive i nepromjenjive vrste riječi – NP (*Pire od kestena*, recept)
5. Prilozi – RS (*Na kolodvoru*, strip)
6. Prijedlozi – NP (*Jela i tradicionalna slavlja*)
7. Veznici, uskllici i čestice – RS (strip)
8. Subjektivno i objektivno pripovijedanje – KU (*Rijeka Amazona*, ulomak iz romana *Grad zvijeri*, Isabel Allende; *Tata*, ulomak iz romana *Što mi se to događa*, Sanja Pilić)
9. Sklonidba imenica – KU (*Deklinacija i sedam sinova*, učenički rad)
10. Nominativ – NP (*Kravata potječe iz Hrvatske?*)
11. Genitiv i akuzativ – NP (*Čipkarstvo u Hrvatskoj*)
12. Pripovijedanje u prvoj i trećoj osobi – KU (*Nespretni kraljević*; *Pismo nesretne vještice*)
13. Dativ i lokativ – NP (*Dječje svirale*)
14. Vokativ – RS (strip)
15. Instrumental – NP (*Slavonsko-srijemska kuća*)
16. Subjektivno i objektivno opisivanje osobe – KU (*Šumski patuljak*, Will Huygen, *Patuljci*; *Jutarnja pjesma*)
17. Brojevi – KU (*Brojevi*, Mladen Pokić)
18. Zamjenice – RS (strip)

19. Pridjevi – NP (*Maslina*)
20. Sklonidba pridjeva – NP (*Motovunska šuma*)
21. Stupnjevanje pridjeva – NP (*Poslastica za markoljupce*)
22. Glagoli – NP (*Čigoč, selo roda, Olga Bišćan*)
23. Predikat – NP (*Sveti Andrija – otok Eleonorinog sokola*)
24. Subjekt – KU (*Paunovo perje, Ezop*)

KOCKA VEDRINE 6 – ŠKOLSKA KNJIGA: Lada Franić-Glamuzzina, Dijana Grbaš Jakšić, Igor Matijašić, Irena Peić, Ina Randić Đorđević, Milena Žic, Zrinka Katalinić, Marica Motik, Maša Rimac Jurinović, Senka Sušac, Emilia Haukka, Zagreb, 2015.

1. Početci hrvatske pismenosti – bez polaznog teksta
2. Bašćanska ploča – ADM (*Bašćanska ploča*, prijevod Branka Fučića)
3. Veliko i malo početno slovo – bez polaznog teksta
4. Razgovor – RS (*Što mi se to događa?*, Sanja Pilić; strip)
5. Osobne zamjenice – RS (strip)
6. Povratna zamjenica – KU (*Oni sa sobom i o sebi*, Viktorija Božina)
7. Posvojne zamjenice i povratno-posvojna zamjenica – RS (strip)
8. Pokazne zamjenice – RS (strip)
9. Infinitiv – NP (*Palačinke (za iznenađenje)*)
10. Glagoli po vidu – NP (*Facebook (ne) ugrožava temeljna ljudska prava*)
11. Glagoli po predmetu radnje – NP (*Uvod u kontinentalnu kuhinju*, Biluš – Brkan – Ćorić – Rode, *Hrvatska za stolom*)
12. Glagolski pridjevi i glagolska imenica – KU (*Prijedlog za kuhanje*)
13. Rečenični i pravopisni znakovi – NP (*Glagoljica i grafiti*)
14. Present – KU (*Sve zbog šestara*)
15. Perfekt – NP (*Čistačica ukrala vlak*, Hrvatska televizija, 15. siječnja 2012.)
16. Aorist – RS (strip)
17. Stvaralačko prepričavanje s promjenom gledišta – KU (*Sebični div*, ulomak, Oscar Wilde)
18. Imperfekt – KU (*Slovo o smijehu*, Mak Dizdar)
19. Pluskvamperfekt – ADM (*pismo profesorici*)
20. Opisivanje otvorenoga i zatvorenog prostora – KU (*Što je vidio?*, ulomak iz *Sebičnog diva*, Oscar Wilde; *Gdje žive divovi?* –ulomak iz *Divova*, Ari Berk)
21. Futur I. – KU (*Mali princ*, A. de Saint-Exupery)

22. Futur II. – RS
23. Kondicional I. i Kondicional II. – bez polaznog teksta
24. Imperativ – NP (*Lutka od kuhače i metlice*, Smib 2008)
25. Portret – KU (*Moja sestra Helena*, Ivan Sušac, 7.r, OŠ Luka)
26. Vrste predikata – NP (*Dalmatinski pas*)

KOCKA VEDRINE 7 – ŠKOLSKA KNJIGA: Zrinka Katalinić, Marica Motik, Maša Rimac Jurinović, Senka Sušac, Emilia Haukka, Zagreb, 2015.

1. Jezična i nejezična sredstva izražavanja – RS
2. Odnosi među riječima – NP (*Nobelova nagrada*)
3. Samoznačne i suznačne riječi – KU (*Sjaj u štali*, Stjepan Tomić)
4. Naglašene i nenaglašene riječi – KU (*Sjaj u štali*, Stjepan Tomić)
5. Bilješka i natuknica – nema polaznog teksta
6. Komentar – NP (*Stereotipi i predrasude*)
7. Upitne i odnosne zamjenice – NP (*Ružmarin*)
8. Neodređene zamjenice – NP (*Grožnjan, grad umjetnika, Časopis Meridijani*)
9. Jednostavne rečenice – NP (*Starenje*)
10. Objekt – NP (*Hormon pubertetske hirovitosti, časopis Drvo znanja*)
11. Priložne oznake – NP (*Blatomet*)
12. Atribut – NP (*Jadransko more nije čisto kao što mislimo, prema www.urbandcult.hr*)
13. Apozicija – NP (*Čišćenje podmorja*)
14. Povijest hrvatskoga jezika – nema polaznog teksta
15. Zajednički jezik svih Hrvata – nema polaznog teksta
16. Veliko početno slovo – NP (*Šetnja Maksimirom*)
17. Opis i dijalog u pripovijedanju – KU (*Duga*, Dinko Šimunović)
18. Složena rečenica – NP (*Volontiranje, preuzeto s internetskih stranica Volonterskog centra Zagreb*)
19. Nezavisno složene rečenice, Sastavna i rastavna – NP (*Hrvatska gorska služba spašavanja*)
20. Suprotna rečenica – NP (*Crveni križ*)
21. Zaključna i isključna rečenica – NP (*Dobrovoljna vatrogasna društva*)
22. Zavisno složene rečenice – KU (*Libreto, Ljubav i zloba*)
23. Predikatna rečenica – KU (*Ljubav i zloba*)

24. Subjektivna rečenica – nema polaznog teksta
25. Biografija – NP (*Ivana Brlić Mažuranić; S ili Š – pitanje je sad*, Ivan Meštrović-J. J. Strossmayer)
26. Autobiografija – KU (*I.B. Mažuranić*, romansirana autobiografija)
27. Životopis – ADM-POSL
28. Objektivna rečenica – NP (*Vidimo li što želimo*, www.roda.hr)
29. Atributna rečenica – NP (*U školu i vrtić s mobitelom*)
30. Vijest – NP (*Čitanje je nagrada*, vijest)
31. Priložne rečenice – KU (Prema slavonskoj legendi *Stablo svijeta*)
32. Upravni i neupravni govor – RS

KOCKA VEDRINE 8 – ŠKOLSKA KNJIGA: Nataša Jurić Stanković, Davor Šimić, Andres Šodan, Emilia Haukka, Zagreb, 2015.

1. Glasovi – nema polaznog teksta
2. Glasovne promjene – nema polaznog teksta
3. Riječi u kojima se smjenjuju glasovi ije/je/e/i – nema polaznog teksta
4. Nastajanje riječi – nema polaznog teksta
5. Podrijetlo riječi – nema polaznog teksta
6. Riječi jednaka oblika, a različita značenja – nema polaznog teksta
7. Frazemi – RS
8. Rasprava – RS (*Mladi i nasilje*, www.t-portal.hr)
9. Problemski članak – NP (*Stresni lov na petice*)
10. Glagolski prilozi – nema polaznog teksta
11. Izricanje istovremenosti i prijevremenosti u složenoj rečenici – nema polaznog teksta
12. Izricanje pogodbe, mogućnosti i želje složenom rečenicom – NP (*Pravilna prehrana*)
13. Različitost stilova – učenje KU, ZN, NOV, AD-POSL, RAZG stila
14. KU STIL – *More*, Josip Pupačić
15. ZN STIL – iz opće enciklopedije (*More*, Jadransko more)
16. ADM-POSL – članak 50. stavak 4. *Plan intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora*
17. NOV STIL – *Havarija u splitskoj luci*, izvadak iz *Jutarnjeg lista*
18. Intervju
19. RAZG STIL – *Sasvim sam popubertetio*, Sanja Pilić

20. Pisanje višerječnih imena – nema polaznog teksta
21. Pisanje pisma – pravila pisanja otvorenog i osobnog pisma
22. Višestruko složena rečenica – KU (*Ulica predaka*, Sunčana Škrinjarić)
23. Prikaz – NP (pogovor romanu *Debela*, Dubravka Težak)
24. Hrvatski jezik u 20. i 21. stoljeću – nema polaznog teksta
25. Standardni jezik, zavičajni govor, narječje – nema polaznog teksta
26. Hrvatska narječja – nema polaznog teksta
27. Štokavsko narječje – KU (*Oj, sokole*, Hrvatska narodna pjesma; *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*, Ivo Brešan; *Sokol ga nije volio*, Fabijan Šovagović)
28. Kajkavsko narječje – KU (*Klinček stoji pod oblokom*)
29. Čakavsko narječje – KU (*Ej, vapore*, Zlatan Stipišić Gibonni) i NP (*Vapor*, www.omisalj.hr)
30. Red riječi u rečenici – nema polaznog teksta
31. Kratice – nema polaznog teksta
32. Administrativno-poslovni stil – *Konvencija o pravima djeteta*, članak 8., 19., 28., 32.
33. Životopis – adm-posl. stil; Pravila pisanja životopisa, CV-a, dopisa; Učenje razlike životopisa kao književnog oblika i životopisa kao vrste teksta pisanog adm-posl stilom

GOVORI HRVATSKI 5, ALFA: Vlatka Bišćan, Vesna Dresto, Sanja Miloloža, Zagreb, 2014.

1. Zašto učimo hrvatski jezik? – NP (*Veličanstven dar*)
2. Hrvatski jezik u prošlosti i sadašnjosti – NP (*Dragi kamen hrvatskoga jezika*)
3. Hrvatski jezik i dvojezičnost – KU (*Zoltanovo jezično bogatstvo, iz Duh u močvari, Ante Gardaš*)
4. Veliko početno slovo u imenima kontinenata, država, zemalja, naroda i naseljenih mjesta – NP (*Hrvatski i svjetski putnici*)
5. Izgovor i pisanje riječi s glasovime ije/je – NP (*Rijeke, rječice i slapovi*)
6. Rečenični znakovi – NP (*Veseli zemljopis*)
7. Jednoznačnost i višeznačnost riječi – KU (*Tuš za Luciju*)
8. Promjenjive i nepromjenjive riječi – KU (*Pčele*)
9. Prilozi – NP (*Na krovu Hrvatske*)
10. Prijedlozi – NP (*Oko Kamačnika*)
11. Vezni, usklici i čestice – NP (*Eh, sivac moj dobri...*)
12. Sklonidba imenica – KU (*Ruža i ljubitelji ruža*)
13. Nominativ – NP (*Slavne masline*)
14. Akuzativ – NP (*Jagor voli Bušicu*)
15. Genitiv – NP (*Bez vode se ne može*)
16. Dativ i lokativ – NP (*Na jedinoj rijeci*)
17. Instrumental – NP (*Povijesna šetnja sa psom*)
18. Vokativ – RS (*Ivane, znam novi vic*)
19. Pridjevi – NP (*Kupine – krupne i sočne*)
20. Sklonidba pridjeva – NP (*Zeleno zrcalo Zrmanje*)
21. Stupnjevanje pridjeva – NP (*Kapara*)
22. Brojevi – NP (*Koliko je hrvatskih otoka*)
23. Zamjenice – NP (*Mara, Moro, morčići...*)
24. Glagoli – NP (*Što rade ribari*)
25. Predikat – NP (*Škrta zemlja čuva svoje blago*)
26. Subjekt – NP (*Tko su prvaci među životinjama*)
27. Subjektivno i objektivno pripovijedanje – NP (*Bura na Pagu iz mora izbacivala ribe*)
28. Subjektivno i objektivno opisivanje osobe – NP (*Djevojčica*)
29. Pripovijedanje u prvoj i trećoj osobi – KU (*Klinka, a već glumica*)

30. Stvaralačko prepričavanje – NP (*Sredozemna medvedica na Cresu*)

GOVORI HRVATSKI 6, ALFA: Vlatka Bišćan, Vesna Dresto, Sanja Miloloža, Zagreb 2014.

1. Početci hrvatske pismenosti – NP (*Aleja glagoljaša*)
2. Rečenični i pravopisni znakovi: trotočka, izostavnik, crtica i zagrade – NP (*Samoborska razglednica*)
3. Veliko početno slovo u imenima pokrajina i krajeva, dijelova naselja, trgova i ulica – NP (*Šetnja Senjom*)
4. Osobne zamjenice i povratna zamjenica – KU (*Gizdavi konji slavonski*)
5. Posvojne zamjenice i povratno-posvojna zamjenica – KU (*Čuvari trsatske gradine*)
6. Pokazne zamjenice – NP (*Prva hrvatska tiskana knjiga*)
7. Infinitiv – NP (*Zrin Zrinskih*)
8. Glagoli po predmetu radnje – NP (*Gvozdansko*)
9. Glagoli po vidu – NP (*Brdo Klis*)
10. Glagolski pridjevi i glagolska imenica – KU (*Igrao sam se očaran svjetlom*)
11. Prezent – KU (*Što se događa?*)
12. Perfekt – NP (*Bile su to važne ceste*)
13. Aorist i imperfekt – KU (*Prave riječi*)
14. Pluskvamperfekt – KU (*Bijahu se borili u areni*)
15. Futur I. – RS (*Što će od tebe biti?*)
16. Futur II. – KU (*Budeš li više slušao i mirisao...*)
17. Imperativ – NP (*Govori, Grgure!*)
18. Kondicional – RS (*Posjetila bih Rastoke*)
19. Vrste predikata – NP (*Kupa*)
20. Stvaralačko prepričavanje s promjenom gledišta – RS (*Voliš li pse?*)
21. Sažeto prepričavanje – KU (*Galebić, prema priči Galebić, Jozo Vrkić*)
22. Razgovor – RS (*Izviđačke jezične zgode*)
23. Portret – KU (*Kastavski zvončar*)
24. Opis otvorenoga i zatvorenoga prostora – KU (*Bakina kuća*)
25. Dramatizacija pripovjednoga teksta – KU (*Gavran i lisica*)

GOVORI HRVATSKI 7, ALFA: Vlatka Bišćan, Vesna Dresto, Sanja Miloloža, Zagreb 2014.

1. Pisanje imena društava, organizacija, udruga, pokreta i javnih skupova –NP (*Noć muzeja*)
2. Upitne i odnosne zamjenice – NP (*Dani posvećeni knjizi*)
3. Neodređene zamjenice – NP (*O nekome, svakome i nikome*)
4. Samoznačne i suznačne riječi – NP (*Nebeski putnici oblaci*)
5. Naglasak – NP (*Slavini slavni lopoči*)
6. Odnosi među riječima – KU (*Legenda o Veroniki Desinićkoj*)
7. Jednostavna rečenica – NP (*Pas jači od vuka*)
8. Objekt – NP (*Lijepa naša himna*)
9. Priložne oznake – NP (*Horvatov sloga i zjedinjenje*)
10. Atribut – NP (*Ivan Kukuljević Sakcinski*)
11. Apozicija – NP (*Vatroslav Lisinski*)
12. Složena rečenica – NP (*Kopljem junačkim u sridu*)
13. Nezavisnosložena rečenica – NP (*Iz ruku hrvatskih čipkarica*)
14. Sastavna i rastavna rečenica –NP (*Pisanica*)
15. Suprotna rečenica – NP (*Ljelje, proljetne kraljice*)
16. Isključna i zaključna rečenica – NP (*Zato je Moho*)
17. Zavisnosložena rečenica – KU (*Posjet splitskomu vremeplovu*)
18. Predikatna rečenica – KU (*Krešimirovi vatrometi*)
19. Subjektivna rečenica – NP (*Grubač, jurin i mramorje*)
20. Objektivna rečenica – NP (*Licitarsko srce*)
21. Atributna rečenica – NP (*Draž pučinskih otoka*)
22. Priložne rečenice – KU (*Gdje su stajali Gavanovi dvori*)
23. Zrez u jednostavnoj i složenoj rečenici – NP (*Ogulin, legende i bajke*)
24. Povijest hrvatskoga jezika – KU (*Naš jezik, A.G.Matoš*)
25. Upravni govor – RS I KU (*Kako je Matoš tražio stan*)
26. Uloga opisa u pripovijedanju – KU (*Susret s bjelorepanom*)
27. Pripovijedanje – KU (*Lov na istarsko blago*)
28. Biografija i autobiografija – KU (*Dva teksta o Slavku Kolaru, biogr i autobiogr*)
29. Natuknica i bilješka – NP (*Hrvatski nacionalni parkovi*)
30. Vijest i komentar – NP (*"Sedmi kontinent" otvorio međunarodni dječji festival u Šibeniku; Uspješan početak dječjega festivala u Šibeniku*)

31. Izražavanje pjesničkim slikama – KU (*Tko ima pravo biti djed*)

GOVORI HRVATSKI 8, ALFA: Vlatka Bišćan, Vesna Dresto, Sanja Miloloža, Zagreb 2014.

1. Pisanje višočlanih imena – NP (*Grad zlatne slobode*)
2. Pisanje kratica – ADM (*Zagrebačka razglednica, pismo*)
3. Glagolski prilozi – NP (*Sagene, kondure i trupice*)
4. Istovremenost i prijevremenost u složenoj rečenici – NP (*Krčki knezovi Frankopani*)
5. Izricanje pogodbe, mogućnosti i želje – NP (*Dođete li na Dravu...*)
6. Višestruko složena rečenica – NP (*Od bračkoga kamena*)
7. Red riječi u rečenici – NP (*Bijele nas stijene zadivljuju*)
8. Glasovi – NP (*Spačvanska šuma*)
9. Glasovne promjene – NP (*Podgajanske rode*)
10. Riječi u kojima se smjenjuju ije/je/e/i – NP (*Osječka tvrđa*)
11. Podrijetlo riječi – NP (*Kuća i hiža*)
12. Nastajanje riječi – NP (*Počeci putopisnoga stvaralaštva*)
13. Frazemi – KU (*Vremenska prognoza djeda Tome*)
14. Istoobličnice – NP (*Velebitski kukovi*)
15. Književni jezik, zavičajni govor i narječje – KU (*Moj hrvatski*)
16. Hrvatska narječja – ZS (*O narječjima, Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika*)
17. Čakavsko narječje – KU (ulomak putopisa: *Otok Pag*, Jozo Vrkić; *Istra*, Tomislav Milohanić)
18. Kajkavsko narječje – KU (Joža Prudeus, *samoborski govor*; Striče Luka Pilar, Zlata Bujan-Kovačević, *goranska kajkavština*)
19. Štokavsko narječje – KU (Iz priče *Duvan*, Dalmatinska zagora; Marija Znika – *Mrski poslovi*, donja Podravina)
20. Povijest hrvatskoga jezika – ADM (*Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga jezika*)
21. Različitost stilova – KU (*Susjedi češljugari*); KU (*Češljugari*, ulomci pjesme, Nikola Milićević); ZN (*Češljugar*, iz enciklopedije)
22. Razgovorni stil – RS (*Gurmanski razgovori*)
23. Novinarski stil – (*Mirisi zemalja*, dijelovi intervjua Arsena Oremovića s Ivanom Kelavom)

24. Administrativno-poslovni stil – *Iz evropske konvencije o ljudskim pravima*
25. Životopis – *Životopis Ivane Vučković* – KU; razlika između autobiografije i životopisa – ADM-POSL
26. Rasprava – NP (*Izvanškolske aktivnosti - zabava ili obveza*)
27. Problemski članak – NP (*Kako spriječiti nasilje na Facebooku*)
28. Osvrt ili prikaz – NP (*Vis životinje, Zidne novine 8.c, 2010.*); NP (*Rodu o jeziku – prikaz*)
29. Pismo – ADM (osobno, javno, poslovno)